Subjekt:	TV Nova s. r. o. IČ: 45800456 Kříženeckého nám. 1078/5 Praha 5 PSČ 15200
Program:	NOVA
Licence:	č. 001/1993 ze dne 9. února 1993, v platném znění
Druh vysílání:	celoplošné zemské televizní vysílání
Územní rozsah vysílání:	Česká republika
Věc:	monitoring obsahu cyklického pořadu Výměna manželek v období od 24. března do 28. dubna 2021

Základní informace o záznamech:
Monitoring proběhl s použitím vlastních záznamů Rady. Přílohou a nedílnou součástí tohoto materiálu jsou audiovizuální záznamy.

ANALÝZA:

Program NOVA je podle základní programové specifikace, která je stanovena v licenci, plnoformátový program. Programové schéma, které je rovněž součástí licence, předpokládá kromě jiného vysílání zábavných pořadů, mimo jiné jmenovitě reality show.

Cílem monitoringu bylo zjistit, zda obsah cyklického pořadu Výměna manželek v období od 24. března do 28. dubna 2021 na programu NOVA svým obsahem neohrozil fyzický, psychický či mravní vývoj dětí a mladistvých ve smyslu § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb., podle kterého je provozovatel vysílání povinen *„nezařazovat v době od 06.00 hodin do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých; tato povinnost se na provozovatele vysílání nevztahuje, je-li vysílání koncovému uživateli dostupné na základě písemné smlouvy uzavřené s osobou starší 18 let a je k němu poskytnuto technické opatření, které této osobě umožňuje omezit přístup k vysílání dětem a mladistvým“*, případně jestli odvysíláním pořadů nedošlo k jinému porušení zákona č. 231/2001 Sb. Při monitoringu mělo být přihlédnuto ke stanovisku veřejného ochránce práv k vysílání některých dílů cyklického pořadu Výměna manželek v minulosti, respektive k výsledku projednání odvysílání těchto pořadů Radou, které vyjádřil v korespondenci s Radou na toto téma veřejný ochránce práv a jeho zástupkyně, zejména v závěrečném stanovisku veřejného ochránce práv sp. zn. 787/2020/VOP/VBG, č. j. KVOP-4363/2021 ze dne 1. února 2021 (UID 381132-RRTV) k dané věci.

Obsah pořadů z cyklu Výměna manželek z období 24. března–28. dubna 2021

V období 24. března–28. dubna 2021 bylo na programu NOVA vysíláno šest premiérových vydání cyklu Výměna manželek. Premiéry byly vysílány ve středu večer od inzerovaného času 20:20 hodin s výjimkou vydání z 28. dubna 2021, které mělo inzerovaný začátek od 21:35 hodin, což byl od té doby nový vysílací čas cyklu. Pro představu o sledovanosti pořadů z cyklu Výměna manželek uvádíme tuto informaci o vydání ze 14. dubna 2021, kdy byl pořad Výměna manželek druhým nejsledovanějším pořadem po 20. hodině napříč televizními programy s absolutní sledovaností 839 tisíc ve věkové kategorii 15+ a share (podílem na sledovanosti) 23,09 % ve věkové kategorii 15-69 let.[1] Ve veřejných informačních zdrojích je uváděna tato charakteristika cyklického pořadu Výměna manželek: *„Výměna manželek je televizní pořad (reality show), který od roku 2005 vysílá televizní stanice Nova. Každého*

[1] Zdroj: https://www.mediaguru.cz/.

dílu se účastní dvě rodiny, které si za finanční odměnu 100 000 Kč (původně 50 000 Kč) na 10 dní vymění manželky. Společné soužití v novém prostředí dokumentuje kamera. Na konci pořadu dochází ke konfrontaci účinkujících manželských párů a vzájemné výměně názorů."[2]. Tuto charakteristiku je třeba na základě poznatků z monitoringu upřesnit. V závěrečných titulcích pořadů se uvádí: *„Na základě formátu Wife Swap distribuovaného společností Zodiak Rights Limited vytvořeného televizí RDF, obě společnosti jsou součástí Banijay Group."*. Pořady jsou tedy deklarovány jako vytvořené na základě předem daného formátu. To, že v pořadech kamera dokumentuje soužití rodin s vyměněnými manželkami, je tedy třeba brát s rezervou – obsah není dokumentem o realitě v běžném smyslu, ale je předurčen předem stanoveným formátem. Účast v show je honorovaná.

Vzhledem k tomu, že pořady z cyklu Výměna manželek používají stejný formát, měla monitorovaná vydání mnoho společných rysů. Ze srovnání monitorovaných vydání vyplývá, že pořady byly natáčeny bez viditelné či slyšitelné interakce s natáčecím štábem (s výjimkou viditelné, leč jinak pasivní přítomnosti redakčního šoféra v autě, kterým se účastníci přemísťovali), takže mohly na diváka působit jako dokumentace natáčeného, a do určité míry nepochybně dokumentací byly, jen není jasně patrné, do jaké míry. Je to jeden z typických rysů reality show. V pořadech se vyskytovaly záběry pořízené pohybující se kamerou, kterou evidentně držel přítomný kameraman, a statické záběry např. monologů účastníků, které podle dostupných informací vznikají záznamem pořízeným samotnými účastníky s pomocí přidělených kamer bez přítomnosti natáčecího štábu. Redakční prvek byl v pořadech explicitně vyjádřen dodatečně vloženým komentářem mužským hlasem mimo obraz, který fungoval jako vypravěč, jehož líčení ve zkratce doplňovalo části děje, nebo jako zdroj věcných informací či vysvětlivek. Z obsahu záběrů vyplynulo, že žádná část pořadu nebyla ani při premiéře vysílána živě. Výsledná podoba pořadu tedy vznikala při postprodukci. V pořadech byl často uplatňován střih, byly uplatněny různé typy záběrů od celkových po detailní, delší nepřerušované záběry se uplatnily hlavně v monolozích jednotlivců pronášených na kameru, ale jinak variabilní střihová skladba připomínala dramatický žánr. Je třeba předpokládat, že při postprodukční práci s natočeným materiálem se kromě dokumentačních postupů – použití natočených sekvencí bez úprav a bez zásahů do jejich časového sledu – běžně používaly prvky filmové řeči ve smyslu využívání kreativního výběru a řazení vhodných záběrů a zvukových sekvencí k budování dramatické linky děje, k vyjádření atmosféry, emocí apod. Mnohé záběry (např. velké detaily tváře) působí tak, že již při jejich pořízení se počítalo s jejich kreativním, nikoliv dokumentárně-faktografickým využitím. Kontinuálně probíhající scény byly běžně doplňovány detailními prostřihy, které nemusely být natočeny ve stejném okamžiku. Střihem byly zjevně eliminovány záběry, kdy kamera přejíždí z jedné osoby nebo objektu na druhý. Ke zvukové lince byly často použity záběry z jiného místa a okamžiku, atd. Mnohé promluvy protagonistů působily jako odpověď na odstřiženou otázku nebo jako řeč na předem zadané téma, což bylo zvlášť patrné u často zařazovaných sérií tematicky podobných promluv postupně více účinkujících. Všechny pořady v monitorované sérii byly stejným způsobem segmentovány mezititulky s výrazným grafickým provedením, kromě častěji zobrazovaného titulku „výměna manželek" to byly titulky „manuál s úkoly", „změna začíná", „1. den" až „10. den" (s tím, že v každém pořadu byly použity mezititulky jen k signalizování některých dnů), „teď tady velím já", „mezi 8 očima" a „cesta zpátky". Toto stabilní členění obsahu vytvářelo atmosféru umělého rituálu a je velmi názorným dokladem toho, že pořady vznikaly s omezenou skutečnou realističností. Mezi společnými rysy monitorovaných pořadů je mnoho takových, které jsou dokladem omezené faktografičnosti pořadů a přítomnosti umělých aspektů v jejich obsahu. Pořad je ovšem prezentován jako realistický příběh deseti dnů v životě dvou rodin s vyměněnými manželkami. I pokud přijmeme prezentaci rodinných konstelací a jejich domovů za skutečnost, pro což nejsou podány žádné hodnověrné důkazy, obecně lze pochybovat o tom, že chod provizorně personálně obměněné rodiny a domácnosti za účasti televizního štábu lze srovnávat s běžným chodem rodiny a že změněná situace neovlivňuje chování a jednání účastníků této zvláštní společenské hry. Nakolik honorovaní protagonisté vystupovali spontánně a nakolik plnili role dané formátem cyklu Výměna manželek, není jisté.

[2] Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Výměna_manželek.

Do velké míry stejná základní dějová linka všech monitorovaných pořadů z cyklu Výměna manželek byla naznačena již ve výše citovaných mezititulcích. Název cyklu Výměna manželek může vyvolávat dojem, že účastníky výměny jsou manželé, ale ve skutečnosti šlo často o vztahy partnerské bez manželského svazku a děti v rodinách nebyly vždy dětmi obou partnerů. V jednom případě šlo také o babičku s partnerem a děti její dcery, a v jednom případě dokonce neměl partnerský pár děti, což je podle dostupných informací vybočení z běžného formátu cyklu. Standardem běžně má být, že výměna je otevřena manželským nebo partnerským dvojicím s dětmi. Bezdětnost páru souvisela s tím, že se jednalo o partnerskou dvojici dvou mužů – o případu bude dále řeč. Na začátku pořadů byly představeny manželky (pracovně používáme toto označení), manželé, jejich rodiny, domov (domácnost) a domovská obec. V pořadech bylo zmíněno, kdo účinkování ve výměně inicioval a s jakým záměrem, jaká očekávání či představy manželky a manželové s výměnou spojují. Samotná realizace výměny byla demonstrována přejezdem manželky autem z domova do nového působiště. Ještě před seznámením s novou dočasnou rodinou se vyměněná manželka seznámila s „manuálem s úkoly“, ve kterém ji nepřítomná původní manželka písemně vysvětlila chod domácnosti a vyjádřila některá přání, na která by se její náhradnice měla zaměřit. Seznámila se také s tím, kde bude její postel – šlo o demonstraci toho, co je podle dostupných informací další součástí formátu pořadu, totiž že jednou z podmínek vstupu rodiny do výměny je, že musí mít pro vyměněnou manželku k dispozici postel v samostatném pokoji. V prvních dnech se vyměněná manželka zapojila do chodu nové domácnosti a postupovala podle manuálu. V polovině výměny mezititulek „teď tady velím já!“ signalizoval změnu situace – vyměněná manželka přednesla svoji představu změn pro zbývající část výměny, které pak měly být realizovány. 10. den výměny byl dnem rozloučení vyměněné manželky s dočasným domovem a přejezdem manželek i manželů autem na neutrální místo k rozhovoru obou párů „mezi 8 očima“, jak pravil mezititulek, ve kterém se nejprve po 10 dnech znovu shledali a přivítali partneři, kteří k sobě patří, a pak si všichni vyříkali své připomínky. Poslední část pořadu po mezititulku „cesta zpátky“ zachycovala jízdu autem domů, přivítání s dětmi a poslední bilanční monology účastníků výměny.

Nyní k obsahu jednotlivých dílů cyklu. Poznámky k obsahu pořadů budeme pracovně uvádět tak, jako by rodinné a osobní příběhy v nich prezentované odpovídaly skutečnosti, i když nelze vyloučit, že ne vše, co se v pořadech uvádí, musí být pravda.

1. Výměna manželek 24. března 2021

První partnerský pár:	Druhý partnerský pár:
Daniel, 26 let, herec a dabér Matěj (Stropnický), 37 let, představil se jako novinář s tím, že většinu času věnuje záchraně zámku Bydliště: Zámek Osečany, Středočeský kraj Podle sdělení v komentáři mimo obraz se oproti zvyklostem v cyklu Výměna manželek partneři Daniel a Matěj do pořadu sami nepřihlásili, ale byli do něj pozváni: *„Matěj s Danem se do pořadu nepřihlásili, ale oslovili jsme je, jestli by neměli zájem si desetidenní odloučení vyzkoušet.“*	Martina, 36 let, 6 dětí, na mateřské dovolené, přihlásila rodinu do výměny, aby partner viděl, jak náročná je péče o tak početnou rodinu, a více jí pomáhal Pavel, 39 let, mistr svářeč Děti: Pavel 14 let, Martina 14 let, Šárka 10 let, Adéla 7 let, Vojtíšek 2 roky, Jozífek 5 měsíců – 3 děti jsou z předchozího vztahu Martiny, jedno z předchozího vztahu Pavla, dvě nejmladší jsou společné děti partnerů Bydliště: Jablonec nad Nisou, nájemní byt 3+1, panelový dům

Zápletka pořadu byla v úvodu vyjádřena takto:
„Jak si mladý Dan poradí v osmičlenné domácnosti, ve které je i malé miminko?
Dokáže si zasloužilá matka odpočinout na zámku, který prochází rekonstrukcí?“

Toto vydání se v mnoha směrech vymykalo z formátu, který byl patrný u ostatních pořadů z posuzované série. Výměna manželek (Wife Swap) je mezinárodní formát televizní reality show a v zahraničích verzích se výměny účastnily páry jak gayů, tak lesbických žen již mnohokrát, ale v České republice to není příliš časté. Poprvé k účasti páru gayů ve vysílání Výměny manželek na českém programu NOVA došlo podle dostupných informací 6. září 2013, takže nynější případ není novinkou, ale i tak diváci zřejmě považovali účast páru gayů za výrazné ozvláštnění cyklu. V ČR je partnerství osob stejného pohlaví běžně tolerováno a respektováno, existuje i institut registrovaného partnerství osob stejného pohlaví podle zákona č. 115/2006 Sb., takže z účasti páru gayů v pořadu automaticky nevyplývá žádný problém z hlediska zákona. V posuzovaném pořadu byl jako manželka prezentován bez jakéhokoliv rozebírání daného aspektu Daniel. Pár partnerů-gayů byl přijat do výměny, ačkoliv byl bezdětný. Tento pár se podle sdělení v pořadu nepřihlásil do výměny sám, ale byl do ní pozván organizátory. Obvyklý formát pořadu tedy nebyl v tomto případě dodržen důsledně, ale s různými výjimkami.

Protagonisté pořadu se projevili jako nekonfliktní lidé bez významných problémů v chování nebo jednání, které by stály za řeč. Všichni dospělí protagonisté se projevovali jako pracovití, konstruktivní, kooperativní a zodpovědní, takže nevznikl žádný problém v chodu domácnosti nebo ve vzájemných vztazích. Nevyhledávali témata, která by mohla být problematická z hlediska zákona. Záběry dětí byly v tolerovatelných mezích z hlediska diskrétnosti a zacházeno s nimi bylo s řádnou péčí. K partnerskému soužití se vyjadřovali oba partneři-gayové. Dan například s dojetím uvedl (1:07:00): *„No, já si myslím, že se mi bude strašně stejskat po nich. Á, oni každej den přijdou a řikaj, nikam nejezdi, buď tady s náma, my tě máme rádi. Je to hezký, když má člověk děti, no. Je to hezký. Tak třeba taky jednou budem.“* Nebo Matěj například uvedl (1:09:12): *„Už, už je to dlouhý. Už zase chci zpátky jeho nálady a jeho fórečky a jeho přítomnost, a jako prostě blízkost, no. Dan mě prostě doplňuje, no, si myslím, dobře, já jsem hledal někoho takovýho – spontánního, veselýho, společenskýho, kterej je zároveň parťák do nepohody nějaký, protože nepohoda, to je můj životní styl, ale počítám trošku s tím, že tam bude okolo těch šesti dětí a že se vrátí s tím, že – teda šest ne, ale tři bysme mít mohli. Já jsem takovej, já si prostě trošku myslím, že je to něco za něco. Tak člověk žije jako, v takovým jako partnerství, dva kluci, a z toho holt děti většinou nevznikaj. Nevím, jestli je správný chtít všechno úplně. Ale protože cejtím, že on chce tohle, hodně, tak zas – co bych to byl prostě za partnera, kterej mu nezkusí v tom vyjít vstříc. Adopce může bejt i forma ňáký jako vlastně pomoci někomu. Když by vlastně to byla taková jako jednoduchá věc, která by neznamenala žádný překážky, tak by to asi vyplynulo tak ňák samo sebou a už by tady pobíhaly. Ale vím, že to takhle není a je to prostě věc, o kterou se ten, ta dvojice musí prostě velmi jako silně zasazovat, snažit, a není vůbec jednoduchý, ba téměř to není legální jako ani toho dosáhnout. No tak, tak je to věc, o který zatím vedeme pořád diskusi, no.“* Je možné vyloučit, že by obsah takovýchto subjektivních emotivních vyjádření mohl být považován za problematický z hlediska zákona. Téma partnerského soužití gayů nebylo v pořadu rozebíráno s dětmi. Osobní vztah partnerů-gayů se ve viditelné formě projevil v polibku a objetí při loučení a opětovném shledání, či slovy *„já tě miluju“* – obsah těchto momentů se nijak nevymykal tomu, co je běžně na veřejnosti tolerováno. Verbální vyjadřování v pořadu bylo v zásadě kultivované. V pořadu se vyskytla ojedinělá hrubá slova nevypípaná („ty vole“: 5:53, 8:02, 8:12, 45:39, 1:04:22; „na prd“: 50:32) nebo vypípaná (8:13, 12:04, 25:38, 25:56, 44:02, 1:11:16, 1:24:33). U nevypípaných hrubých slov šlo vesměs o v podstatě automatizované užití slov zařaditelných mezi vulgarismy mírného druhu nebo hraničních, v rámci neformálního hovoru, ale bez vulgárního nebo agresivního kontextuálního významu, vyjadřujících emocionální zdůraznění. Důvtipný divák mohl sice některá vypípaná hrubá slova rozluštit, ale hodnotit tyto případy z hlediska zákonného zákazu vysílat vulgarismy a nadávky z principu nelze pro potlačenou explicitnost příslušných vyjádření. Vytýkat pořadu porušení zákazu vysílat vulgarismy a nadávky se vzhledem k okolnostem jeví jako přehnané. Ani například ojedinělé záběry kouření cigaret některými účastníky výměny (např. kolem 1:00:50, 1:07:15) nebyly prezentovány tak, aby bylo možné uvažovat o jejich nepřijatelném působení na děti či mladistvé z hlediska zákona – např. s obdivnou nebo schvalující významovou konotací apod. Kouření je sice považováno za negativní jev, ale zakázáno není. Kouření probíhalo mimo

dosah dětí. V kontextu cyklu Výměna manželek obsah pořadu působil až idylicky, což podtrhla i přátelská a zcela nekonfliktní atmosféra závěrečného rozhovoru účastníků výměny mezi osmi očima.

2. Výměna manželek 31. března 2021

První partnerský pár:	Druhý partnerský pár:
Katka, 27 let, 2 děti, je s mladším dítětem doma, přihlásila rodinu do výměny, aby partneři překonali stereotypy a spory, do kterých jejich vztah upadl Lukáš, 27 let, lakýrník Děti: Šimon 8 let, Amálka 4 roky Bydliště: Kostelec nad Černými lesy, vlastní byt 3+kk Podle sdělení v pořadu mají Katka a Lukáš často partnerské spory, které Lukáš často řeší tím, že odejde do práce, a když je doma, často se věnuje počítačovým hrám.	Kristýna, 37 let, 3 děti, řidička taxislužby a realitní makléřka Martin, 32 let, zedník, údržbář a řidič taxislužby Děti: Patrik 8 let, Eliška 12 let, Lukáš 16 let z předchozího vztahu partnerky, partner má v podobném věku syna z předchozího vztahu, kterého má svěřeného do péče na víkend jednou za 14 dnů Bydliště: vesnice Kozojídky u Nového Bydžova, vlastní domek S nápadem přihlásit rodinu do výměny přišla tchyně a partner, důvodem byly různé názory na výchovu dětí – partnerka je mírná, partner přísný.

Zápletka pořadu byla v úvodu vyjádřena takto:
„Dokáže Katka ukázat svéráznému otčímovi cestu k nevlastním dětem?
Jak si Kristýna poradí s rozmazlenou holčičkou a tatínkem, který musí mít vždycky pravdu?“

Do výměny v tomto případě vstoupily rodiny s dosti podobným sociálním statusem – s vlastním bydlením v menší obci, oba manželové jsou řemeslníci –, s nevelkými věkovými rozdíly, ale s rozdílnou osobní historií. Jeden pár žije v dlouhodobém vztahu od školních let a zažívá určitou ponorkovou nemoc, zatímco druhý pár tvoří partneři, kteří již dříve měli jiné vztahy, ze kterých vzešly děti, o které se nyní spolu starají. Rozdíl byl také v tom, že jedna manželka je s mladším dítětem doma, kdežto druhá s mírně staršími dětmi má dvě zaměstnání, na děti a domácnost má málo času a s partnerem se doma téměř střídá. V obou rodinách se projevil různý přístup rodičů k dětem, ale v opačném gardu – v jedné rodině byla přísnější matka a benevolentnější otec, a v druhé to bylo naopak. Při výměně manželek v tomto případě došlo k dočasnému rozpojení dvojic, v jejichž vztahu se vyvinulo určité napětí, a v nové dočasné konstelaci napětí mezi dospělými nevznikalo. Nikdo ze zúčastněných dospělých se neprojevil jako výrazněji konfliktní osobnost a výměna měla pro účastníky spíše význam reflexe fungování své rodiny a partnerského vztahu z odstupu, za přítomnosti jiného dospělého s novým pohledem či ve srovnání s fungováním jiné rodiny.

V pořadu nevznikl mezi dospělými žádný konflikt. V rodině s mladšími dětmi se projevovaly problémy s chováním malé Amálky, která se často chovala bez vnější příčiny vzdorovitě a rozmazleně. Holčička často reagovala na pokyny s afektem, občas i s agresí vůči staršímu sourozenci (např. 36:11), což otec přehlížel a matka to údajně řešila tak, že se dcerce věnovala více než synovi. Vyměněná manželka se snažila o důsledný přístup k holčičce a o kompenzaci pozornosti k ne o mnoho staršímu bratrovi. Poněkud problematicky vyznívaly momenty boje otce i vyměněné manželky se vzdorovitostí malé Amálky, např. situace, kdy holčička po sérii negativních projevů včetně odmítnutí pustit se do oběda byla potrestána tím, že šla spát „po obědě“ bez oběda (pasáž od 26:00). Že by tyto momenty svědčily o tom, že dítěti není věnována řádná péče, nebo že by jejich prezentace v pořadu způsobovala problém z hlediska zákona, je ale možné vyloučit.

V druhé rodině se projevil problém související s dětmi nepřímo v tom, že přes dosti nízký věk fungovaly samostatně a chyběla jim větší pozornost a bezprostřední zájem obou pracovně vytížených rodičů,

takže měly tendenci trávit mnoho času u počítače. Vyměněná manželka tento stereotyp vcelku úspěšně odstranila tím, že se dětem hodně věnovala, takže netrpěly pocitem nezájmu rodičů a tím, že si s nimi dospělí doma nepovídají. V obou rodinách byly hledány cesty k většímu zapojení manželů do společného fungování rodiny a domácnosti, což opomíjeli každý z jiného důvodu – jeden proto, že se doma věnoval více, než bylo zdrávo, konzolovým hrám (což ale během výměny nedělal), a druhý proto, že se i doma věnoval různým řemeslným pracím. Závěr výměny vyzněl pozitivně. Všichni dospělí účastníci výměny hodnotili výměnu jako přínosnou pro uvědomění různých problémů v rodině a pochopení toho, jaké cesty vedou k jejich překonání, vyměnili si poznatky a rady, a v bilančních promluvách si dali předsevzetí, jak se zasadí ze své strany o zlepšení vztahů v rodině a fungování rodiny.

Hrubá slova se v pořadu nevyskytovala, pouze zcela ojediněle vypípaná slova (např. 46:53), kterým nebylo rozumět. Ojediněle se v pořadu vyskytly záběry, jak dospělí pijí pivo nebo sedí u piva (38:50, 1:21:29), nebo jak kouří cigaretu (41:29, kolem 1:08:30). Vždy to bylo v nepřítomnosti dětí a bez projevů pozitivního hodnocení těchto jevů. Ke vhodnosti obsahu pořadu pro děti a mladistvé v obecném smyslu to jistě nepřispívá, ale způsob prezentace těchto zlozvyků nebyl takový, aby bylo možné hovořit o možném porušení zákona.

3. Výměna manželek 7. dubna 2021

První partnerský pár: Iveta, 51 let, dvě děti (kromě dalších dvou, které žijí jinde) z minulého manželství, v létě u ní bydlí nejstarší dcera a tři vnoučata, je zaměstnaná u bezpečnostní agentury Partner Petr, 57 let, zaměstnán u bezpečnostní agentury Bydliště: chatka v zahrádkářské kolonii v Praze na Palmovce Děti: Tomáš 19 let autolakýrník, Šárka (věk neuveden – do 30 let, s matkou žije v létě), vnoučata Natálka 8 let, Terezka 7 let, Vaneska 5 let (děti Šárky) Rodinu přihlásila do výměny Iveta, protože vztah s partnerem upadl do stereotypu, partner má problém s tím, že doma stále sedí u počítače a nevěnuje se jí.	Druhý partnerský pár: Šárka, 47 let, dvě děti (kromě nejstaršího syna, který žije jinde), v domácnosti, ovdověla a žije s partnerem, se kterým mají nejmladší dítě Libor 42 let, výrobní manažer Bydliště: pronajatý velký rodinný dům se zahradou v Ostravě Děti: Lenka 19 let po maturitě – dcera Šárky z prvního manželství, Šarlota 9 let – dcera nynějších partnerů, v pořadu nebyl syn Šárky, 30 let, který žije v zahraničí Do výměny rodinu přihlásila dcera Lenka kvůli nevěře přítele její matky a je skeptická k budoucnosti rodiny, na rozdíl od své matky.

Zápletka pořadu byla v úvodu vyjádřena takto:
„Jak si Šárka zvyklá na vyšší standard poradí se životem v nouzové kolonii?
Přizpůsobí se pohodlná Iveta náročnému náhradnímu manželovi a velké domácnosti?“

Do výměny v tomto případě vstoupily dvě rodiny s velmi rozdílnou ekonomickou situací a s tím souvisejícím životním stylem, což bylo jedním z motorů příběhu tohoto dílu. Na jedné straně byla rodina trvale žijící v pronajaté chatce v dnes zahrádkářské, dříve nouzové kolonii na pražské periferii. Oba partneři mají sice zaměstnání, ale mají nekvalifikovanou málo placenou práci, žijí na hranici nouze a kromě obstarávání živobytí nikdy neopouštějí chatku s malou zahrádkou, která je jejich domovem. Jejich existenční situace je permanentní provizorium – trvalý pobyt v chatce svým charakterem určené k občasnému sezónnímu přebývání a vybavené hluboko pod úrovní standardu. Na jejich nouzové situaci se ovšem podílí i silné kuřáctví obou partnerů, které je stojí hodně peněz. Partnerka jako problém vztahu s partnerem pociťuje to, že partner našel zálibu v počítačových hrách, je sice doma, ale je stále u počítače, není s ním řeč a vyhýbá se kvůli tomu práci v domácnosti nad rámec úkolů nezbytných pro elementární provoz domácnosti. Ekonomickou situaci a životní standard, které jako

problém této rodiny vnímal druhý pár ve výměně a s ním patrně i většina televizních diváků, partneři z nouzové chatky jako problém neviděli a neměli snahu na tom nic měnit. Rodinný útvar kolem tohoto partnerského páru byl zvláštní. Stálé obyvatele domácnosti představoval partnerský pár a čerstvě dospělý syn partnerky z dřívějšího manželství, který ale většinou pobýval ve svém stanu na zahrádce a v pořadu se objevoval minimálně. Na léto, kdy výměna probíhala, rozšířili podle rodinné tradice okruh obyvatel chatky a přilehlé zahrádky další členové širší rodiny, kteří jinak žijí jinde – nejstarší dcera vyměněné manželky se třemi dcerkami, tedy vnučkami paní účastnící se výměny, které ovšem přebývaly také ve svém stanu na zahrádce. Kromě domácího páru se z rodiny v pořadu nejvíce vyskytovala tato nejstarší dcera. Druhou rodinou ve výměně byla ekonomicky dobře zajištěná rodina žijící v pronajatém velkém rodinném domě v Ostravě. Dobrou ekonomickou situaci této rodiny zajišťoval partner druhé vyměněné manželky, který pracuje jako výrobní manažer, ovšem v Mladé Boleslavi, kam od rodiny často na více dnů odjíždí. Ekonomická situace rodiny je tak dobrá, že partnerka není v zaměstnání a je ženou v domácnosti. V minulosti ovdověla a na svém partnerovi si cení mimo jiné toho, že s ní navázal vztah jako s matkou dvou dětí. Mladší partner měl ale během partnerství několik milenek a k poslední se na čas od partnerky, se kterou má dceru, i odstěhoval. Nakonec se ale k rodině vrátil, podle svých slov nevěry lituje a chtěl by už s rodinou zůstat. Jeho nevěra byla všem v rodině včetně dětí známá. Do výměny rodinu přihlásila starší dcera, tedy dcera z prvního manželství své matky, a její motivací bylo prověřit schopnost otčíma a matky zůstat spolu, k čemuž byla skeptická. Její matka i přes nevěru partnera oceňovala jeho kvality a byla mu ochotná dřívější nevěru odpustit.

V příběhu této výměny se neprojevily nějaké vztahové konflikty mezi dospělými, výraznější problémy související s dětmi nebo se zvládáním chodu domácnosti, které bývají zdrojem problematických prvků v některých vydáních cyklu Výměna manželek. Hlavní příběh tvořily rozhovory nebo monology na jedné straně na téma špatné životní úrovně v nouzové chatce – ne v sociální rovině, ale v souvislosti se špatnými hygienickými podmínkami (suchý záchod, důkladnost úklidu) a nízkou kulturou bydlení (domek nevhodný pro trvalé bydlení, sporák na přenosnou tlakovou láhev, závady v domku) – a neochoty či neschopnosti na tomto nevyhovujícím způsobu existence něco změnit, a na druhé straně hovory na téma morálních kvalit člověka, který se opakovaně dopouštěl nevěry, a negativních vlivů této situace na členy rodiny a vztahy v rodině. Kritika obojího v pořadu zazněla a je možné vyloučit, že by prezentací obou těchto témat v pořadu byly příslušné jevy nějak zlehčovány nebo schvalovány.

Velkým tématem v pořadu byl také problém kouření. Zejména partner ze zahradní chatky (Petr) byl doslova notorický kuřák a v pořadu byly názorně dokumentovány projevy chování notorického kuřáka – záběry kouření, častého zapalování cigarety, vyjádření neochoty vzdát se kouření atd. Vyměněná manželka spolu s nejstarší dcerou její náhradnice se v pořadu soustředěně vyvíjely tlak na kuřáka Petra, aby tento zlozvyk omezil, ale jejich snahy byly neúspěšné. Kouření bylo kritizováno i u jeho partnerky, toho času v druhé domácnosti. Četnost momentů s kouřením v pořadu byla taková, že nemá význam uvádět příklady. Kouření však bylo v pořadu prezentováno jako problém, kuřáci a kouření nebyli prezentováni v pozitivním světle a díky tomuto kritickému způsobu prezentace je možné vyloučit, že by tento motiv v pořadu mohl mít např. na dětské a mladistvé diváky negativní vliv ve smyslu zákona. Kuřáci v pořadu alespoň respektovali nekuřáky a kouřili venku nebo o samotě, takže vliv kouření na další přítomné, zejména děti, je možné vyloučit. Z dílčích sporných momentů v pořadu je možné jmenovat motivaci dětí k uklízení penězi v bohatší rodině (41:42), což bylo vzápětí kritizováno (42:40), nebo např. zahálku dětí i vyměněné manželky v Ostravě po splnění úkolů, které dal rodině otec před odjezdem na tři dny z pracovních důvodů. Nejednalo se však o tak problematické jevy, aby jejich prezentace představovala problém z hlediska zákona nebo byla signálem, že by byl vhodný nějaký zásah.

Vyznění pořadu bylo zhuštěně vyjádřeno v závěrečném rozhovoru účastníků výměny – všichni si ponechali své kritické názory na druhou stranu a vyjádřili preferenci pro svůj způsob života, přičemž tato výměna názorů proběhla bez konfliktu. Také poslední monology a rozhovory po shledání rodin vyznívaly pro zachování zvyklostí a vztahů v každé rodině beze změn.

V pořadu občas zaznívala nevypípaná hrubá slova hovorového jazyka, nepříliš silná a s nepříliš velkou frekvencí, ale ne s frekvencí ojedinělou. Zaznamenali jsme zejména výraz „ty vole“ použitý vesměs k vyjádření údivu nebo důrazu, nikoliv ve významu nadávky (9:32, 9:43, 24:58, 27:48, 38:09, 48:34, 49:19, 50:20, 53:19), a občas i další hrubé výrazy („já na ně prdim“ 43:33, „to si děláš ze mě kozy“ 52:54, „magor“ 53:21). Přibližně se stejnou frekvencí jsme zaznamenali také vypípaná hrubá slova (18:25, 22:08, 36:45, 47:29, 51:12, 54:48, 54:54, 55:02, 1:00:25, 1:00:30), což je ovšem jev, který z hlediska zákonného zákazu vysílání pořadů s vulgarismy a nadávkami hodnotit nelze pro potlačenou explicitnost výrazů jejich nahrazením pípnutím. Poznamenáváme, že provozovatelé jsou si dobře vědomi zákonného zákazu a s vědomím toho, že za odvysílání pořadu s vulgarismy či nadávkami nemohou být pokutováni, ponechávají v pořadech hraniční výrazy, typicky např. výraz „ty vole“. Pokud případ užitého vulgarismu nepřekročí únosnou mez, je racionální zachovat dosavadní přístup Rady, kdy hraniční případy toleruje, a neposkytuje jim tak dodatečnou publicitu. Posuzovaný pořad se jeví jako případ z této kategorie.

4. Výměna manželek 14. dubna 2021

První partnerský pár: Anna, 33 let, 2 děti, na mateřské dovolené Pavel, 35 let, dělník ve výrobě rolet Bydliště: pronajatý byt 2+1 v bytovce ve vesnici Bohumil, součásti střediskové obce Jevany v okresu Praha-západ Děti: Danuška 20 měsíců, Filípek 3 a půl roku Manželé se zřejmě do výměny přihlásili společně. Manželka se chová dominantně a manžel by chtěl rovný vztah, na druhou stranu manželka vyčítá muži nedůvěru, žárlivost a snahy ji kontrolovat, což vedlo k žárlivým scénám.	Druhý partnerský pár: Míša, 29 let, 2 děti, prodavačka v trafice Petr, 32 let, skladník Bydliště: Pronajatý byt 4+1 v panelovém domě v Českých Budějovicích Děti: Markéta 10 let, Honzík 3 roky – děti z předchozího manželství Míši Rodinu do výměny přihlásila Michaela, protože by chtěla, aby partner doma víc pomáhal.

Zápletka pořadu byla v úvodu vyjádřena takto:
„Jak si poradí Míša se dvěma temperamentními dětmi? A dokáže submisivnímu Pavlovi ukázat, že se dá žít i jinak?
Zvládne pohodlná Anna životní tempo své náhradní domácnosti a nároky prozatímního partnera?“

Při této výměně došlo k tomu, že se k sobě dostali dva temperamentnější a konfliktnější partneři – Romka Anna a Slovák-Východňár Petr – a dva klidnější a smířlivější – Míša a Pavel. Nepřekvapivě vznikla konfliktní atmosféra mezi temperamentními, zatímco klidní prožili výměnu v přátelské atmosféře, a to přesto, že měli na starosti mnohem hůře zvládnutelné děti. I tyto děti byly s desetidenní výměnou nakonec spokojené, protože si užily mnohem více pozornosti od náhradní maminky, než byla zvyklá jim věnovat jejich vlastní, a s výchovným působením proti své dětské vzdorovitosti se tak snadno vyrovnaly. Příběh této výměny byl hlavně příběhem vztahů, temperamentů a osobních vlastností a přístupů. Žádné problémy nebyly v této výměně se zvládáním základních úkolů hospodyně vyměněnými manželkami, jako je obstarávání jídla, úklid apod., nebo s pomocí manželů při péči o domácnost a děti.

Anna měla od počátku problémy s autoritou u dětí, které náhradní maminku neposlouchaly. Důvodem bylo, že se jim málo věnovala, ale zčásti byly ve hře i počáteční zábrany Anny se důrazněji projevovat. Petr vytýkal Anně, že se dětem málo věnuje – nedohlédla například, aby se hoch dostatečně oblékl do školky, nebo aby si školačka včas napsala úkoly. Když byl doma, nechala Anna na něm, aby se věnoval dětem, a sama se dívala na televizi, takže Petr se chystal na noční směnu neodpočinutý. Když se o děti

postaral, promluvil si s Annou a vyzval ji, aby se věnovala tomu, co se od ní očekává – hlavně péči o děti. Anna se urazila, Petr se jí za svoji důraznost pak omluvil, ale na svých výhradách trval. Od počátku tak bylo vidět, že Pavel a Anna se nesnášejí, ale několik dní pak proběhlo relativně klidně a Anna se úspěšně snažila dětem věnovat.

V druhé rodině byl klid, když měla Míša čas se věnovat dětem. To dělala ráda a často, což byla změna oproti zvyklostem v této rodině. Když ale Míša měla práci, například když se musela věnovat vaření a děti měl na starosti otec (Pavel), ten nedokázal děti zabavit a nesnažil se je usměrnit, děti se chovaly hyperaktivně, hlučně a zlobily. Ukázalo se, že děti jsou zvyklé autoritu otce nerespektovat, protože jim všechno ihned odpouští a proti jejich zlobení účinně nezasahuje. V rodině bylo přitom zavedeno, že po návratu Pavla z práce jeho žena odpočívá, nemá zájem nikam chodit a Pavel musí být doma s dětmi. Pavel oceňoval, jak to Míša s dětmi umí, a ocenil i to, že se věnuje i jemu – připravila mu například svačinu do práce, na což nebyl od své ženy zvyklý. Když Míša v polovině týdne převzala velení v rodině, jedním jejím přáním bylo, aby Pavel jeden celý den odpočíval, a druhým přáním, aby začal důsledně výchovně působit na dcerku Danušku. Záběry pak dokumentovaly, jak dcerka teatrálně reagovala vříškotem na oblečení ponožek (50:44), a když ji nikdo nekonejšil, vmžiku byla zase klidná.

V první rodině proběhl hovor o převzetí velení v rodině nervózně a konfliktně. Petr s námitkami přijal přání Anny vyčistit sporák, protože byl přesvědčený, že to není potřeba, a zcela odmítl přání, aby celá rodina navštívila také romskou hospodu, poté, co předtím byli po společném výletě v hospodě, kde Petr vypil jedno pivo. Odmítnutí odůvodnil tím, že do romské hospody se chodí jen pít alkohol a kouřit, a proto tam s dětmi zásadně nechce chodit. Anna to svými slovy označila za xenofobní projev o od té chvíle se komunikace mezí ní a Petrem omezovala na minimum.

Před závěrem se účastníci výměny v monolozích vyjadřovali k tomu, co jim výměna přinesla. Anna v emocionálním monologu hovořila velmi pozitivně o svém vztahu s manželem a jeho trvalé hodnotě, a zároveň se vyjádřila, že se snaží skrývat vnější projevy lásky ke svému muži – *„…protože kdybych mu to ukázala, tak by si ještě víc dovoloval a víc by se ke mně cpal a všechno možný. Nechci mu to ukazovat. To je taková moje strategie.“* Vyjádřila také předsevzetí, že už nebude na manžela tak přísná, bude na něj milejší a dopřeje mu trochu volnosti.

Po místy nervózním, ale vcelku únosném průběhu výměny následoval téměř katastrofický závěr při výměně názorů mezi osmi očima. Anna nejdřív reagovala temperamentním protiútokem na kritiku pasivity od Petra a přátelské domluvy ze strany Míši – nevybíravě Petra označila za ožralu a toho, koho se děti bojí. Míša pochválila Pavla za spolupráci při péči o rodinu, vytkla svému partnerovi, že nevěnuje dětem dost pozornosti, a vyslovila očekávání, že se zlepší spolupráce v rodině. Pavel vyjádřil přání, aby se Anna změnila, ale ta se zatvrdila, a přestala komunikovat. Nedorozumění mezi Annou a Pavlem trvalo i při rozhovoru v autě na cestě domů a nakonec Anna hovořila o možnosti rozvodu, zcela v kontrastu s tím, co nedávno předtím říkala o svém vztahu s manželem před závěrem výměny. Míša a Pavel se naopak vyjádřili optimisticky o zlepšení svého vztahu. Příběh tak měl dva různé konce.

V pořadu se téměř ojediněle vyskytovaly hrubé výrazy – „ty vole“ (30:42, 32:59, 50:19, 1:12:31, 1:13:33), „od takový chcíplotiny“ (33:06), „čo kecáš“ (1:12:50). V několika případech byla hrubá slova vypípaná (20:14, 30:59, 32:34, 33:04, 48:07, 49:29, 50:25), takže k těmto případům nelze pro nedostatek explicitnosti přihlížet. Jazykové hrubosti se jeví být z hlediska intenzity i kvanta pod hranicí, kdy by bylo namístě upozornit provozovatele na porušení zákona. Za negativní rys pořadu je možné označit případy, kdy byly prezentovány záběry dospělých při kouření (24:18, 50:05, 53:07) – vždy mimo dosah dětí, nebo při pití piva, respektive s připraveným pivem (45:04, 45:25, 53:00, 1:11:53). V jednom případě se jednalo o pití piva otcem (otčímem) před dětmi v hospůdce po společném výletě (45:25). Zároveň ovšem pořad obsahoval opakovanou důraznou kritiku pití alkoholu ze strany Anny, která se také alkoholu zásadně vyhýbala. Tato kritika působila sympaticky – nemluvě o poněkud nešťastném přehnaně prudkém výpadu Anny proti Petrovu pití piva při závěrečném rozhovoru účastníků výměny.

Jak kouření, tak pití piva v pořadu bylo mírné a nebylo nijak vyzdvihováno. Prezentace těchto obecně nepochybně negativních jevů neměla v pořadu charakter, kdy by bylo možné ji hodnotit jako porušení zákona.

5. Výměna manželek 21. dubna 2021

První partnerský pár: Iveta (č. 1), 42 let, 2 děti, na mateřské dovolené David, 34 let, operátor ve výrobě Bydliště: pronajatý byt 3+1 v cihlovém domě v Jablonci nad Nisou Děti: David 8 let, Terezka 2 roky Rodinu do výměny přihlásila Iveta, protože podle ní jí přítel s ničím nepomáhá a nevěnuje se dětem, mezi partnery dochází proto k hádkám a přítel křičí i na děti.	Druhý partnerský pár: Iveta (č. 2), 33 let, 2 děti, pečovatelka a barmanka Honza, 36 let, kuchař Bydliště: pronajatý domek ve stavu rekonstrukce se zahradou v obci Brzice ve východních Čechách Děti: Anička 12 let, Anežka 8 let – děti z předchozího vztahu Ivety Rodinu do výměny přihlásila dcera Anička, protože jí vadí věčné hádky rodičů.

Zápletka pořadu byla v úvodu vyjádřena takto:
„Jak si upovídaná Iveta z města poradí v malém domku s rodinkou, která si nenechá nic líbit? Dokáže se druhá Iveta přizpůsobit životu v centru města se submisivním tatínkem a malými dětmi?“

Ve výměně tentokrát nebyly rodiny s většími sociálními rozdíly. Rozdíly byly spíše v zaběhnutých formách fungování rodinného soužití a povahovém založení účastníků. Při seznamování se stavem a chodem domácnosti obě vyměněné manželky narážely na věci, které se jim nelíbily. Iveta č. 1 projevila svou hovornost a sklon k připomínkám, když hned při seznámení s členy domácnosti v Brzicích vypočítala místa, která nebyla v domku uklizená, a na dálku vytkla druhé Ivetě, že před výměnou neuklidila. Byl to projev konfliktního povahového založení, které ovlivňovalo i fungování původní rodiny Ivety č. 1 a Davida a které od počátku vedlo zbytek jablonecké rodiny k semknutí do opozice vůči nově příchozí. Iveta č. 2 v Jablonci také registrovala různé dílčí nedostatky v péči o domácnost ve svém novém působišti, ale reagovala spíše na záležitosti týkající se dětí. Při časném ranním vypravování dětí do školy a školky (21:13) Iveta č. 2 zjistila, že rodiče vstávají později, takže děti si samy berou léky, které mají předepsané. Zároveň zjistila, že všechny léky jsou v domácnosti volně přístupné. Proti obojímu zakročila a měla na toto téma důrazný pohovor s otcem dětí Davidem (22:01). Ivetě č. 2 se také zdálo být nesprávné, že v rodině je zvykem koupat děti údajně jen jednou týdně, měla na toto téma pohovor s Davidem, a přešla na denní sprchování dětí (24:40). Z podnětu Ivety č. 2 si šel velký David zahrát fotbal s malým Davidem venku na hřišti a ukázalo se, že to bylo poprvé, co takto spolu vyrazili ven.

Iveta č. 1 se projevovala jako člověk, který má ke všemu nějaké připomínky. Kritizovala třeba čistotu sporáku. Celý ho demonstrativně s mnoha poznámkami vycídila, pochlubila se členům domácnosti výsledkem své práce a ti ho s viditelnou rezervovaností zdvořile pochválili. Na pochvalu Iveta č. 1 reagovala poznámkou, že doma ji takto nechválí, kterou citujeme z důvodu pokračování, které tato poznámka měla (23:33): *„Já jsem ráda, protože přítel mě doma vůbec nechválí, ten všechno bere jako (…) samozřejmost. (…) Proto já si doma připadám jenom jako služka, hospodyně, a večer prostě chce sex, sex jako. Já říkám, budeš mít tohle všechno, co chceš, ale, ale musíš mi prostě pomáhat, ne, ne abych tady na všechno byla sama, že jo…“* Takto otevřený hovor o sexu jistě není obecně vhodný v pořadu, který mohou sledovat i děti, ale že by mohl v takovémto prostoduchém a obsahově nerozvitém provedení poškodit jejich fyzický, psychický nebo mravní vývoj, se jeví jako zcela pochybné. Podobnou kratší poznámku měla Iveta č. 1 už v úvodu pořadu (1:32). Podobně okázale a s poznámkami, jak se předtím věnovala cídění sporáku, později Iveta č. 1 provedla akci zalití rostlin na zahradě.

Do jablonecké rodiny přišla na návštěvu teta Jitka a přinesla dětem mj. bonbóny, což dělala údajně vždy. Malého Davídka teta pronásledovala zákazy a příkazy, až se před ní schoval do jiného pokoje, zatímco Terezce všechno dovolovala. Také toto byl údajně pravidelný jev. Tereza se po odchodu tety chovala rozjíveně, až byla za rozhazování pastelek a neposlouchání mírně plácnuta Ivetou č. 2 přes ruku (33:00). Tento moment působil jako neverbální zdůraznění slovních pokynů, které dítě nerespektovalo, proběhl v relativním klidu a bez dalšího pokračování a byl efektivní. V daném provedení se jeví tento výchovný zásah jako akceptovatelný, stejně jako jeho prezentace ve vysílání. Iveta č. 2 pak probrala následky návštěvy tety s Davidem. Když v polovině týdne převzala Iveta č. 2 velení v rodině, přála si přebrat a uklidit všechny doma nahromaděné a všudypřítomné sladkosti a uskladnit je mimo dosah dětí, což bylo také realizováno. S tím souviselo přání, aby teta Jitka do konce výměny nechodila na návštěvu. Dalším přáním vyměněné manželky bylo tlumočené přání původní manželky vymalovat ložnici, což David s pomocí Ivety č. 2 udělal. Na její přání jí malý Davídek pomohl uklidit věci v dětském pokoji.

V Brzicích došlo mimo záběry kamery ke konfliktu kolem guláše, který uvařila Iveta č. 1. K čemu došlo, popsal Honza. Guláš Ivety č. 1 dětem nechutnal. Iveta č. 1 se urazila, část guláše dala psovi a zbytek vylila do záchodu. Honza večer neměl připravenou večeři. Po následující hádce mezi Ivetou č. 1 a Honzou se Iveta zařekla, že už nebude s ostatními jíst. Druhý den si demonstrativně došla do obchodu v sousední vesnici pro vlastní jídlo. Nervózní debata na téma odděleného nebo společného stravování pokračovala i po jejím návratu. Při přebírání velení v rodině si Iveta č. 1 přála společný výlet (ke kterému ale v důsledku dalších událostí nedošlo), urovnala se situace se společným stravováním, podle tlumočeného přání maminky se děvčata podílela na velkém úklidu domácnosti. Konfliktní momenty vznikly při žádosti Honzy, aby se Iveta č. 1 jako ostatní denně sprchovala, a při drobné kalamitě s děravým košem na odpadky. Ukázal se ale větší problém – Iveta č. 1 byla čím dál víc pokousaná od hmyzu. Nikdo jiný v rodině přitom tento problém neměl. Iveta ukazovala na kameru četné kousance na nohou od neznámého hmyzu. Vyhledala kvůli tomu odborného lékaře, dostala léky. Mezi Ivetou č. 1 a Honzou vznikla na toto téma hádka kolem toho, jaký hmyz je původcem Ivetiných problémů. Iveta se domnívala, že jde o štěnice. Hádka vyústila v rozhodnutí Ivety č. 1 jít spát do hotelu. Honza vyjádřil názor, že za problémy Ivety č. 1 může její malá péče o osobní hygienu. Iveta č. 1 se urazila a rozhodla se následujícího dne, tedy v 9. dnu, výměnu ukončit. Když si byla před odchodem do hotelu v domku sbalit své věci, proběhla mezi ní a dvanáctiletou Aničkou vzrušená konverzace (1:00:04) s mnoha vypípanými hrubými slovy, ojediněle i ze strany dítěte. Rozhovor zahájila Anička polemikou s názorem, že za hmyzími kousanci Ivety č. 1 jsou štěnice, v nepříjemném tónu, je možné říci, že poněkud drze, ale bez vulgárnosti. Ze strany Ivety č. 1 se hovor vzápětí zvrhl v hádku plnou hrubých slov. Vypípány jako obvykle nebyly výrazy „ty vole“, které Iveta č. 1 několikrát použila k vyjádření důrazu apod., ne adresně k Aničce. Některé vypípané výrazy si důvtipný divák případně mohl doplnit (například slova odcházející Ivety č. 1 *„jseš hrozná **ča, s prominutim“* – 1:01:37), ale za explicitně prezentované je považovat nelze. Prezentace hádky nerovné dvojice – dospělé osoby a dvanáctileté dívky, kde je to dospělá, kdo přestane kontrolovat kulturnost projevu a začne používat hrubý jazyk, ve vysílání představuje možný problém z hlediska působení na diváky. Vzhledem k okolnostem ale tento případ hodnotíme jako ještě akceptovatelný z hlediska zákona. Především provozovatel vysílání skutečně vulgární výrazy takzvaně vypípal, ve vysílání explicitně nezazněly a příslušné momenty není možné hodnotit na základě domyšlené kompletní podoby problematického výrazu. Vypípání není jen odstranění části textu, ale také demonstrace postoje provozovatele, že příslušný výraz považuje za nepřijatelný. Ve vysílání byly ponechány bez vypípání jen výrazy hraniční – neadresné pokleslé dodání důrazu pronášenému sdělení výrazem „ty vole“. Dále je třeba přihlédnout k tomu, že hádka měla racionální základ – problém hmyzích kousanců Ivety č. 1, což bylo téma hádky, reálně existoval a jeho přesná příčina nebyla spolehlivě známa. Ani jedna strana sporu neměla pro svůj pohled spolehlivé důkazy. Situace byla objektivně pro Ivetu č. 1 stresující – projevil se u ní zdravotní problém, se kterým do výměny nevstoupila, a ten nemohl být v dané situaci řešen zcela diskrétně už proto, že se stal příčinou ukončení výměny. Přes emocionální balast hádka neztratila věcnou rovinu – obě strany prezentovaly svůj pohled na věc a své argumenty. Spor zůstal ve slovní rovině – nedošlo k eskalaci verbálního vyjadřování

neverbálními prostředky, například zaujetím výhružného postoje, fyzickým kontaktem apod. Slovní potyčka skončila bez dalších následků – účastnice se rozešly. V pořadu nezůstal obsah hrubé hádky bez odezvy – to, jak Iveta č. 1 mluvila s Aničkou, bylo ostře zkritizováno v závěrečném rozhovoru dospělých mezi osmi očima.

Přes zkrácení o den byl formát výměny jinak téměř úplně dodržen. Proběhlo kolečko hodnotících monologů všech čtyř dospělých účastníků výměny, které je možné označit za konstruktivní – hovořící se soustředili hlavně na přínos výměny pro sebereflexi a rodinné vztahy a na předsevzetí, ne na provozní havárie a následné neshody, ke kterým došlo během výměny. Zařazen byl i názor Aničky. Loučení proběhlo jen v Jablonci. Na cestě autem zpátky o svých dojmech a očekáváních promluvili opět všichni čtyři dospělí, shledání partnerů proběhlo jako obvykle s objetími, polibky a květinami. V těchto pasážích nedošlo k ničemu, co by se vymykalo únosnosti. Konal se i závěrečný rozhovor mezi osmi očima (od 1:12:24), kde ovšem došlo ke konfliktu. Honza prezentoval svůj pohled na příčinu vzniku hmyzích kousanců u Ivety č. 1 – otevřenými okny v noci mohli nalétat dovnitř komáři, v domácnosti je pes, kterého Iveta č. 1 hladila, roli mohla sehrát i osobní hygiena. Iveta oponovala, že kousance má i tam, kde nemohou být od komárů, a že lékařka uvedla, že příčinou mohou být i štěnice. Obě strany si pak vytýkaly nedostatky v hygieně. V další pasáži rozmluvy (od 1:13:26) byla Iveta č. 1 tvrdě zkritizována za hrubost vůči Aničce – Iveta č. 1 odmítla, že by byla k Aničce hrubá, ačkoliv dřívější pasáž dokládala, že tomu tak bylo. Hájila se tím, že se nenechá od puberťačky urážet. Honza uvedl, že Iveta č. 1 při výměně stále kritizovala svého partnera Davida. Ten na to navázal vyjádřením, že vztah mezi ním a Ivetou č. 1 je v takovém bodě, že musejí vyhledat poradenskou pomoc, a pokud Iveta nebude souhlasit, rozejdou se. To jeho partnerka akceptovala, ale když poukázal na to, že v domácnosti za přítomnosti druhé Ivety všechno fungovalo, Iveta č. 1 se urazila (1:14:50 – *„Takže ty se přikláníš jako na jejich stranu, že já jsem tady největší ***ně, jo teďka?...“*) a odešla. Po odchodu ven pokračovala Iveta č. 1 v monologu, kterým komentovala, k čemu došlo. Když za ní přišel David, hrubě mu vyčetla, že nestál při ní. V průběhu rozhovoru mezi osmi očima přešla Iveta z Jablonce pod vlivem emocí k hrubému jazyku a zčásti se k ní přidali někteří ostatní. Provozovatel ve vztahu k hrubému jazyku postupoval jako jindy – vulgarismy byly vypípány, bez vypípání byl ponechán výraz „ty vole“ s funkcí fráze k získání pozornosti a dodání důrazu. Po návratu domů už Iveta č. 1 a David mluvili klidněji o tom, že navštíví poradnu a že se uvidí, jak jim pomůže. Shledání rodiny v Brzicích proběhlo radostně a Iveta č. 2 promluvila o tom, že si uvědomila, že si musí udělat víc času na dcery.

Může být otázka, jak k nedostatkům v péči o děti, které byly v pořadu prezentovány – zejména k problému se samostatným užíváním léků dětmi a k tomu, jak děti měly volně k dispozici přemíru sladkostí – přistupovat, když byl problém napraven hned v průběhu pořadu. Z hlediska zákona o vysílání není patrné, v čem by sledování takovýchto pasáží mohlo poškodit vývoj dětí a mladistvých, naopak ukazování problémů současně s řešením mohlo být pro diváky nehledě na věk přínosné. Z hlediska sociálně-právní ochrany dětí z příslušné rodiny je situace nejasná. Jednak bylo v pořadu demonstrováno, že problémy byly napraveny. Z obsahu záběrů v pořadu dále vyplývá, že pořad byl natočen už v minulém roce, řadu měsíců před vysíláním, takže obsah není časově aktuální. Je zde i faktor pochybností o tom, do jaké míry je obsah pořadu dokumentárně reálný, a do jaké míry byl ovlivněn tvůrci pořadu směrem k fikci. Přes tyto pochybnosti je možné případně zvážit, jestli by nebylo v tomto případě vhodné předat poznatky o obsahu pořadu orgánům sociálně-právní ochrany.

Celkově byl v tomto pořadu z cyklu Výměna manželek výskyt hrubého jazyka častější než v předcházejících epizodách. Bez vypípání byly jako v jiných epizodách ponechány výskyty výrazu „ty vole“ (6:40, 7:59, 8:02, 11:22, 20:10, 20:17, 51:30, 51:33, 51:37, 52:07, 1:01:13, 1:01:14, 1:01:22, 1:12:15, 1:13:19, 1:15:30, 1:15:31, 1:15:35, 1:15:45, 1:16:11), ale vyskytlo se ještě několik dalších případů: „dobytek“ (o lidech, 7:30), „k prdu“ (27:05, 27:15), „prděj“ (27:23), „na prdeli“ (35:06), „kousek žrádla“ (42:57). Také vypípané výrazy byly častější než jindy (11:20, 12:00, 34:06, 34:09, 34:57, 47:08, 51:32, 1:00:23, 1:00:29, 1:01:01, 1:01:03, 1:01:06, 1:01:25, 1:01:37, 1:13:28, 1:13:41, 1:14:16, 1:14:53, 1:14:55, 1:15:00, 1:15:28, 1:15:45, 1:15:47, 1:15:52). Výskyt vypípaných výrazů hodnotíme

stejně jako v jiných případech: k těmto případům nelze pro nedostatek explicitnosti přihlížet. Celkově se nicméně zdá být v tomto pořadu přístup provozovatele vysílání k připuštění výrazů vulgárního charakteru bez překrytí pípnutím už za hranicí, kterou je možné tolerovat, a navrhujeme **upozornit provozovatele na porušení zákazu vysílat v úseku 6-22 hodin pořadu s vulgarismy a nadávkami**.

Kromě jevů již zmíněných se v pořadu ojediněle vyskytly záběry dospělých při kouření (19:40, 22:57, 35:00, 1:02:29). Dospělí kouřili vesměs mimo dosah dětí a způsob zobrazení kouření nebyl takový, aby to vytvářelo nějaké pozitivní významové konotace tohoto problematického jevu. Tyto prvky obecně nepřispěly k vhodnosti obsahu pořadu pro děti a mladistvé, ale vzhledem k rozsahu i pojetí příslušných záběrů jejich vysílání není možné hodnotit jako porušení zákona.

6. Výměna manželek 28. dubna 2021

První partnerský pár: Pavla, 29 let, 2 děti, na mateřské dovolené Jaroslav, 31 let, zámečník Bydliště: pronajatý byt 2+1 v panelovém domě na okraji Ostravy Děti: Nikol 9 let, Daniel 2 roky Rodinu do výměny přihlásila Pavla, která by chtěla, aby se manžel méně věnoval televizi, jejíž sledování je jeho zálibou, víc s rodinou mluvil a víc se rodině věnoval.	Druhý partnerský pár: Petra, 47 let, 1 dítě, uklízečka Jarda, 49 let, živnostník Bydliště: starší domek se zahradou ve vesnici Daskabát u Olomouce Dítě: Ellinka 3 a půl roku Rodinu do výměny přihlásila Petra z více důvodů. S partnerem se neshodnou na výchově dcery – otec se jí výrazně věnuje, a stejně se z vlastní vůle výrazně věnuje domácím pracím. Obojí podle Petry přehání. Dalším důvodem je, že partner příliš popíjí alkohol.

Zápletka pořadu byla v úvodu vyjádřena takto:
„Jak si poradí Petra v domácnosti, která je podle jejích představ nefunkční a zanedbaná?
Dokáže Pavla změnit náhradního manžela tak, aby se přestal věnovat všem domácím pracem?“

Mezi rodinami ve výměně byly různé rozdíly, ale největší byly v založení a osobnostech účastníků. V Daskabátu se při výměně sešly osobnosti, které ve svých rodinách byly dominantní, ale v protichůdném směru. Pavla z Ostravy na mateřské dovolené měla tendenci k lehkomyslnosti a k ulehčování práce, její pracovitost měla velké výkyvy, což se projevovalo ve stavu a fungování ostravské domácnosti, i třeba v tom, že větší zapojení přítele do rodinných aktivit neřešila přímo, ale prostřednictvím výměny. Jardova dominantnost se v Daskabátu projevovala iniciativním pečovatelstvím o milovanou dcerku a o domácnost, což si nedal rozmluvit, až tím jeho starostlivá partnerka Petra trpěla. Podobně paličatě přistupoval ke své zálibě v alkoholu. Pavla při výměně čelila výzvě, zda překoná nejen svou pohodlnost, ale i svéhlavou činorodost Jardy. V Ostravě se sešla dvojice, která ve své rodině hrála druhé housle, což ale mělo různé příčiny. Svým založením starostlivá a pracovitá Petra byla doma v Daskabátu převálcována nezdravě iniciativním dominantním partnerem, což vedlo až k její frustraci z nedostatku práce, které by se mohla věnovat. Tento problém během výměny nebyl a Petra mohla při péči o domácnost a děti v Ostravě projevit své schopnosti. Jaroslav z Ostravy se za běžných okolností stranil většího zapojení do rodinného života v představě, že zatímco on má své zaměstnání, manželka na mateřské dovolené by se měla postarat o rodinu a domácnost. V asistenci při hrách dětí neviděl smysl a raději se věnoval své televizní zálibě. Ve změněné konstelaci ostravské rodiny při výměně manželek se Jaroslavův běžný přístup k participaci na domácím fungování nemohl uplatnit a Jaroslav musel plnit pro něj neobvyklou aktivnější roli.

V Ostravě Petra při seznamování s domácností registrovala některé problémy. Téměř dvouletý Daniel nosil plíny a nebyl přebalený, byt nebyl upravený a dobře uklizený, dětské oblečení nebylo srovnané a vyprané, dětem chybělo některé oblečení a obutí. Ukázalo se, že o mladšího brášku se často stará

devítiletá Nikolka, a také to, že maminka vychází ráno pro jídlo k snídani sama a děti nechává doma samotné. To považovala Petra za nebezpečné, probrala to s Jaroslavem a začala brát děti na nákup s sebou. Začala také zvykat Danečka na nočník a odvykat od plín, což se během deseti dnů úplně podařilo. Jednoho dne si Jaroslav vzal v zaměstnání volno a věnoval se dětem. Bylo vidět, že s tím nemá zkušenosti a Nikolka potvrdila, že je to poprvé. Z povídání Nikolky později vyplynulo, že její maminka si hraje hlavně s malým Danem, ale s ní málokdy. Petra došla k názoru, že rodiče se dětem málo věnují. Petra dvakrát vyrazila s dětmi na nákup, aby jim na vlastní odpovědnost dokoupila některé věci, které potřebovaly a které doma neměly – některé části oblečení a další potřeby. Na nákupech vzala Petra děti na oběd na pizzu a při té příležitosti zjistila, že rodina takto společně nikdy nevyráží. Když Petra v polovině týdne přebírala velení v domácnosti, přála si, aby si Jaroslav na dva dny vyzkoušel, co musí jeho partnerka při péči o děti a domácnost dělat. Druhým přáním vyměněné manželky byl rodinný výlet. Všechny úkoly Jaroslav zvládl.

V Daskabátu měl Jarda nejprve naplánovaný výlet s přáteli-rybáři k rybníku a vzal rodinu s sebou. Sám se chopil příprav na výlet, o pomoc nežádal a Pavla mu iniciativně nepomáhala. Také pobyt na výletě proběhl obdobným způsobem. V monologu Pavla chválila dceru Nikolku, jak jí doma pomáhá, a vyjádřila názor, že vzhledem k tomu, že doma probíhá pravidelný úklid, bude mít náhradnice Petra málo práce. Záběry ale ukazovaly, že Pavla stav své ostravské domácnosti přeceňovala. Po návratu z výletu se v Daskabátu dělo totéž, co na výletě – Jarda se věnoval dcerce a Pavla si nenašla v domácnosti žádnou práci. Komentovala, že Jarda dcerku rozmazluje, což by mohlo mít časem špatné následky. Také další záběry z domácnosti v Daskabátu ukazovaly, že Pavla přistupovala k povinnostem, které si žádá provoz domácnosti, pasivně, zatímco Jarda se kdykoliv sám ujmul práce, která byla potřeba – složil např. usušené prádlo, nebo se postaral o mokrou Ellinku, když se vykoupala v bazénu na zahradě. Nelze ale vyloučit, že výběr záběrů, které byly použity v pořadu, motiv malé pracovitosti Pavly mohl poněkud zveličovat. Jeden den se rozhodla sama uvařit a provést větší úklid, a také to realizovala. Část rajské omáčky a karbanátků od oběda zůstala v kuchyni neuklizená do chladničky. Když Pavla s Jardou kontrolovali, jestli se jídlo v teple nezkazilo, Jarda při ochutnávání (42:00) zavtipkoval, že omáčka, které nic nebylo, není dobrá, a dodal, že je studená a on ji má rád horkou. Pavla ho mimo záznam za to nazvala v nevážném tónu blbcem (že k tomu došlo, vyplynulo z následující pasáže). Zařazena pak byla pasáž, kdy se Jarda ohradil proti tomu, aby byl urážlivě oslovován, měl výchovný hovor na toto téma, Pavla uznala chybu a omluvila se. Omluva byla stvrzena a přijata podáním rukou. Celá situace proběhla v přátelské atmosféře. Při přebírání velení měla Pavla dvě přání – jeden den nebude Jarda v domácnosti nic dělat a buď jeden den bude úplně bez piva, nebo do konce výměny omezí celodenní konzumaci piva na tři láhve. Jarda si zvolil jednodenní abstinenci. V jednom dnu Pavla splnila přání Petry z manuálu a učila Ellinku jezdit na kole. Té se nechtělo, ale díky neústupnosti Pavly lekce jízdy na kole nakonec úspěšně proběhla v naplánovaném rozsahu. Jarda vzal rodinu na výlet do jeskyní, na kterém Pavlu rozbolel zub, a byla tím do konce výměny handicapována. Mimo jiné to způsobilo další z jejích výpadků v zapojování do domácích činností.

Před závěrem proběhly tradiční hodnotící monology účastníků výměny. Jaroslav z Ostravy vyzdvihl, že si při výměně uvědomil, že se musí více věnovat dětem. Petra si uvědomila, jak jí chybí, aby se mohla starat o děti a domácnost, a vyjádřila naději, že jí její partner dá prostor k realizaci. Pavla váhavě hovořila o tom, že by rodina měla podnikat společné výlety, že ona by měla změnit to, jak se věnuje výchově dcerky, a dávat více najevo, že svého partnera miluje. Jarda z Daskabátu uvedl, že je po výměně unavený, protože Pavla málo pomáhala s chodem domácnosti, a vyjádřil přání, aby Petra už nebyla nervózní, jakou se stala v poslední době, a byla zase taková, jako bývala dřív. V podobném duchu a bezkonfliktně probíhal následující rozhovor účastníků výměny mezi osmi očima. Petra hovořila o svých zkušenostech z ostravské domácnosti: Jaroslav nebyl mlčenlivý a je potřeba, aby Pavla ze své strany změnila přístup ke komunikaci se svým partnerem. O domácnost a děti musí Pavla víc pečovat a neměla by nechávat na Nikolce, aby se místo ní starala o malého Daniela. Děti by Pavla neměla nechávat doma samotné. Pavla ocenila péči Jardy o domácnost v Daskabátu, ale zarazil jí jeho vztah k alkoholu – tomu se budeme věnovat dále. Nakonec se rozhovor mezi čtyřmi účastníky změnil

v rozhovor mezi Petrou a Jardou. Petra uznala, že musí být k Jardovi více tolerantní, což on ocenil a připomněl, že Petra bývala k němu laskavější. Petra mu vysvětlila, jak se změnil po narození dcerky, na kterou se upnul a nenechal jí prostor, aby normálně fungovala jako matka a mohla se starat o domácnost. Jarda to pochopil a řekl, že se bude snažit jí ulehčit život. Nakonec si vyznali lásku. Podobně emotivní byly i poslední promluvy při shledání rodin. Ostravští partneři Pavla a Jaroslav vyjádřili odhodlání být společně s dětmi jednou velkou šťastnou rodinou. Za rodinu z Daskabátu promluvila Petra – má partnera, který je jí oporou a krásné zdravé dítě a svoji rodinu by nevyměnila za nic na světě. Poslední slovo v pořadu ale dostal Jarda: *„A já doufám, že dostanu větší prostor k tomu pivu. Mám rád pivo, tak piju pivo, ne?“*, a po polibku od svojí partnerky, který snad pochopil jako výraz tolerance, jí poděkoval.

Nyní k celkovému hodnocení epizody. Toto vydání cyklu Výměna manželek bylo v některých ohledech atypické. V jeho obsahu se nevyskytlo nic, co by mohlo být považováno za konflikt, který bývá zdrojem problematických obsahových prvků. V pořadu se také prakticky nevyskytoval hrubý jazyk až na zanedbatelné náznaky: „do blba“ (do neurčita, 31:53); „kozy“ (prsa, 35:21 – v rámci anekdotické formulace); „blbče“ (42:12 – citace oslovení, které samotné se v záznamu neobjevilo a bylo použito v nevážném tónu); „kráva“ (43:30 – užití jako příklad v monologu: *„Já jí taky neříkám, že je kráva.“*). V tomto vydání se nevyskytovaly vypípané nepublikovatelné výrazy. Naopak v pořadu byla pasáž, ve které se výchovným způsobem a s náležitou argumentací Jarda ohradil proti byť žertovnému označení za blbce, a přiměl pachatelku Pavlu k omluvě. Tato pasáž měla až edukativní charakter. Občas se v tomto vydání vyskytovaly záběry kouření dospělých (14:35, 15:57, 21:27, 30:40, 33:58, 45:05). Vesměs se jednalo o kouření mimo dosah dětí a bez pozitivních významových konotací. Naopak vícekrát se v průběhu pořadu vyskytla explicitní kritika kouření (např. 1:05:15) a tvořila prakticky kritickou linku, která provázela většinu záběrů kouření.

Propracovali jsme se k jevu, kterého se týkala závěrečná citace – **k prezentaci pití alkoholu v pořadu a vztahu k pití alkoholu**. O jednotlivých případech v pořadu nemá smysl hovořit, protože byly velmi četné. Kromě momentu, kdy při rozhovoru mezi osmi očima stály na stole dva půllitry piva, šlo vesměs o pití piva Jardou z Daskabátu. Tento jeho zlozvyk byl i jedním z motivů, který vedl jeho partnerku Petru k přihlášení rodiny do výměny. Jarda se netajil tím, že pití piva je jeho záliba, a své pití zlehčoval. Už při úvodním loučení s partnerkou odjíždějící na výměnu měl na sobě tričko s nápisem „Pivo je moje palivo“. Před polovinou výměny vyměněná manželka Pavla objevila v Daskabátu kalendář, kam si Petra poznamenávala, kdy a kolik Jarda pil alkoholu – záznamy byly v každém týdnu a nezřídka ve většině dnů týdne. Když s kalendářem konfrontovala Jardu, ten se na dálku dovolával tolerance od své ženy a vyjádřil názor, že jeho pití není tak hrozné. Zařazen byl monolog Petry na toto téma (51:46). Vyjádřila obavy z partnerova pití alkoholu, až se rozplakala. Z její řeči vyplynulo, že Jardovo pití alkoholu se netýkalo jen piva, což se však ve výměně neprojevilo (v pořadu pil z alkoholických nápojů jen pivo, pokud to bylo možné přesně identifikovat). Při přebírání velení v rodině si Pavla přála, aby Jarda buď jeden den byl úplně bez piva – což si vybral, nebo aby do konce výměny omezil celodenní konzumaci piva na tři láhve. To naznačuje povážlivou úroveň Jardova pití a ukazuje, čeho se týkalo Jardovo vytrvalé zlehčování jeho pití. Obojí – tedy míra pití alkoholu a vytrvalé odmítání, že by se jednalo o problém – nasvědčuje tomu, že Jarda se projevoval jako alkoholik. „Návyk na léky, drogy nebo alkohol je dle definice WHO (Světové zdravotnické organizace) stav periodické nebo chronické intoxikace (otravy) psychotropními substancemi, jenž je vyvoláván opakovaným užíváním přirozené nebo syntetické drogy a je škodlivý pro jednotlivce a společnost.“[3] „Rizikové pití je taková úroveň konzumace nebo charakter pití, které pravděpodobně povedou k poškození, bude-li návyk v pití přetrvávat; podle pracovní definice WHO (Světová zdravotnická organizace) je to více než 20 g alkoholu denně pro ženy a více než

[3] Jaromír Koch: Alkoholismus, jeho příčiny, průběh a léčba, diplomová práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií – Institut mezioborových studií Brno, Brno 2011, s. 11 (dostupné zde: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/18527/koch_2012_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

40 g alkoholu denně pro muže…“[4] Podle dostupných informací je průměrný obsah alkoholu v českém pivu 4-5 %. V pořadu bylo Jardovi navrženo, aby omezil pití piva na maximálně tři láhve denně, neboli běžně pil čtyři láhve nebo více. Jedna láhev piva obsahuje půl litru. Ethanol má hustotu 789 kg/m³. Čtyři až pět objemových procent ethanolu ve dvou litrech piva představuje cca 63,1-78,9 g ethanolu. Jardovo pití piva, které bylo prezentováno v pořadu, bylo na úrovni rizikové konzumace alkoholu a závislosti na alkoholu. Je sice pravda, že natáčení daného vydání probíhalo v letních vedrech, takže zvýšené pití nápojů bylo nutné, ale to může omluvit časté pití piva Jardou a jeho prezentaci v pořadu jen do určité míry. Také je pravda, že Jarda i přes časté pití piva nebyl v pořadu nikdy viditelně opilý. Přesto se jeví tento obsahový motiv pořadu jako problematický. V rovině možného negativního působení tohoto obsahového motivu na diváky poukazujeme na již výše citované poslední slovo Jardy v pořadu (*„A já doufám, že dostanu větší prostor k tomu pivu. Mám rád pivo, tak piju pivo, ne?“*), které vyjadřuje odmítnutí chronického konzumenta piva uznat, že jde o problém, vyzdvihuje pití piva jako radost, a vyjadřuje výzvu k toleranci tohoto zlozvyku. V pořadu sice byl vyjádřen odsudek pití alkoholu zejména Jardovou partnerkou Petrou a pořad obsahoval pokus o omezení Jardova pití alkoholu přáním Pavly při přebírání velení v domácnosti, ale poslední slovo Jardy v pořadu ukázalo marnost snah o jeho ovlivnění. Pro diváky se Jarda tímto posledním slovem jakoby stal vítězem sporu o jeho pití alkoholu a v tomto směru bylo ovlivněno vyznění pořadu. Problémem také je, že Jarda jinak v pořadu fungoval jako kladný hrdina – jako neúnavný pomocník v domácnosti, jako láskyplný otec i milující partner, dokonce i jako mravokárce ve vztahu k používání hrubého jazyka nebo ke kouření, či v neposlední řadě jako vtipný, dobrosrdečný a velkorysý člověk. Pití alkoholu se také viditelně nepodepsalo na Jardově fyzickém stavu – opak by mohl diváky varovat. Obhajoba konzumace alkoholu v pořadu zazněla od člověka s mnoha kladnými vlastnostmi, který mohl divákům imponovat, a mladé diváky, kteří jsou vzhledem k věku méně kritičtí, mohl tak ovlivnit i svým postojem k pití alkoholu.

S přihlédnutím ke všem okolnostem se případ jeví jako hraniční. Pro toleranci prezentace pití alkoholu a pozitivního přístupu k němu ze strany kladného hrdiny jako rizikového faktoru pro vývoj dětských a mladistvých diváků hovoří zejména skutečnost, že pití alkoholu bylo v pořadu odmítnuto s přesvědčivými argumenty i se silným emocionálním nábojem. Konzument alkoholu bohužel toto odmítnutí neakceptoval. V dokumentární rovině mohla být určitým přínosem pro diváky prezentace člověka, který má mnoho dobrých vlastností, ale s nimi také problém s pitím alkoholu a nekritický vztah ke svému pití. Divák si tak mohl uvědomit, že takovéto rozporuplné situace nastávají a přemýšlet o nich. Rizikovost příkladu člověka s mnoha kladnými vlastnostmi, avšak nad hranici střídmosti konzumujícího alkohol, trvajícího na svém právu pro radost konzumovat pivo a dožadujícího se tolerance tohoto zlozvyku, z hlediska § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb. ovšem nelze vyloučit. Okolnosti případu se ovšem jeví jako značně specifické. **Připraven je koncept usnesení o upozornění na porušení zákona, usoudí-li Rada, že v daném případě byl spáchán přestupek.**

V rovině sociálně-právní ochrany dětí, tj. možného vlivu okolnosti, že otec malé Ellinky má pozitivní vztah k pití piva a konzumuje ho v míře větší, než je považováno za bezpečné, na toto dítě, je hodnocení případu komplikováno tím, že pořad nebyl dokumentem, ale show, kde skutečný stav věcí, jak byly prezentovány ve vysílání, nemusí plně odpovídat realitě. V pořadu mohla být zveličena míra Jardova pití alkoholu, a stejně tak jeho názory na pití piva mohly být vymyšlené pro účel show. Pořad byl natáčen v létě, neboli zhruba před třičtvrtě rokem, a situace v rodině, pokud v pořadu odpovídala realitě, může být dnes jiná. Na druhou stranu „obětí závislosti na alkoholu v rodině jsou především děti“[5]. Rada může zvážit, jestli není vhodné na případ upozornit orgány sociálně-právní ochrany dětí.

K vydání cyklu Výměna manželek z 28. dubna 2021 Rada obdržela stížnost diváka (č. j. RRTV/5911/2021-vra) na nevhodný obsah z hlediska ochrany mladistvých: *„ve vysílaní se objevil*

[4] Zdroj: https://www.alkoholik.cz/zavislost/nejcastejsi_otazky_o_alkoholu/index.html.
[5] Jaromír Koch: Alkoholismus, jeho příčiny, průběh a léčba, diplomová práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií – Institut mezioborových studií Brno, Brno 2011, s. 45.

necenzurovaný detailní záběr na obsah nočníku malého dítěte. Nevím zda by se toto na obrazovkách televize mělo vůbec vyskytovat, nemá to žádný význam k průběhu dění, navíc nevím, jak se to může za několik let líbit dítěti, když celá republika vidí, co vytvořil do nočníku. Myslím, že by se to nemělo na obrazovkách vyskytovat i vzhledem k tomu, že pořad začíná i před desátou hodinou." Podání souvisí s tím, že v ostravské rodině ještě ne dvouletý Daniel na začátku výměny manželek dosud nosil plíny. V manuálu domácnosti jeho matka žádala nově příchozí maminku, jestli by jí nepomohla s tím, aby se malý Daniel naučil používat nočník. Ta se k tomu postavila vstřícně a začala posazovat malého Daniela na nočník, a nakolik bylo možné podle obsahu pořadu tuto věc sledovat, během deseti dnů výměny Daniel začal chodit bez plín. V pořadu se záběry do nočníku objevily dvakrát (19:04, 1:03:12) – poprvé s močí, podruhé se stolicí. Přítomní dítě chválili za jeho pokroky, dítě nebylo nijak zesměšňováno. Záběry citlivých částí těla dítěte se v pořadu nevyskytly. Na základě monitoringu se jeví případ jako únosný. V pořadu byl dokumentován nácvik s dítětem, aby začalo používat nočník a přestalo používat plíny. Jde o přirozenou etapu života každého dítěte a nelze mít za to, že připomínání této fáze života, která se týká každého, může mít nějaký zvláštní negativní dopad. Pro diváky mohlo být přínosné vidět, jak se příslušný nácvik provádí – v tomto smyslu nešlo o samoúčelné záběry. Záběry přímo do nočníku jistě nebyly z dokumentárního hlediska nutné, svým charakterem zapadaly spíše do zábavné reality show, ale je možné vyloučit, že by použití záběrů tím způsobem, jak tomu bylo v posuzovaném případě, nějak poškozovalo dítě nebo televizní diváky. Podání bylo zařazeno do souhrnu podání na zasedání č. 9/2021, bod 19, případ č. 14 v souhrnu a Rada rozhodla o odložení věci.

K hodnocení obsahu reality show Výměna manželek

V korespondenci veřejného ochránce práv a jeho zástupkyně, včetně závěrečného stanoviska veřejného ochránce práv, se poměrně konzistentně ve vztahu k cyklu Výměna manželek používá označení „pořad". Jde o zdánlivý detail, ale k používání označení „pořad" volně – jak v užším smyslu jednotlivého pořadu jako jednotlivé položky programu konkrétního dne, tak v širším smyslu cyklického pořadu – je třeba v rámci odborného diskurzu přistupovat opatrně. Při alternativním používání označení „pořad" v užším i širším smyslu se stírají rozdíly mezi obojím, které jsou však v exaktní rovině zásadní. Pro účely zákona č. 231/2001 Sb. se rozumí *„pořadem v rozhlasovém vysílání část vysílání, která svým obsahem, formou a funkcí tvoří uzavřený celek vysílání nebo tok programových prvků a představuje samostatnou položku rozhlasového programu; pořadem v televizním vysílání se rozumí pohyblivá obrazová sekvence se zvukem nebo bez zvuku, která svým obsahem, formou a funkcí tvoří uzavřený celek vysílání a představuje samostatnou položku televizního programu"* (§ 2 odst. 1 písm. l)). Zákon tedy pracuje výhradně s pojmem pořad v užším smyslu, nikoliv ve smyslu cyklického pořadu. V odborné rovině je třeba rozlišovat mezi označením Výměna manželek pro jednotlivý pořad a pro cyklus. Z hlediska zákona není cyklus Výměna manželek pořadem, jehož jednotlivé epizody jsou díly jednoho pořadu, ale jednotlivé epizody jsou ve smyslu zákona různými pořady a cyklus nebo jeho úsek je sadou více různých pořadů. Pokud cyklus chápeme jako cyklický tvar, který není ukončený, je otevřený do budoucnosti, je samozřejmě působnost Rady zákonem zásadně limitována tím, jak je její dohledová pravomoc směrem k obsahu vysílání vymezena v § 5 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb. – tak, že Rada *„monitoruje obsah rozhlasového a televizního vysílání"*. Rada nemůže v rámci své dohledové funkce přijímat opatření k něčemu, co se dosud nestalo obsahem vysílání, a tedy ani k cyklickému pořadu, pokud by pod toto označení byla zahrnuta i ta část cyklu, která ještě nebyla vysílána, nebo ještě ani nebyla vyrobena. Takový přístup by byl cenzurou svého druhu. Vysílání budoucích částí cyklu variabilního obsahu může Rada ovlivnit jen nepřímo monitorováním obsahu jeho odvysílaných částí a vyvozováním závěrů směrem k těmto odvysílaným pořadům. Platnost těchto závěrů nelze rozšiřovat na dosud neodvysílané pořady ze stejného cyklu. Obdobně není možné závěry z monitoringu konkrétních epizod cyklu vztahovat na jiné odvysílané epizody, které však nebyly monitorovány. Z těchto důvodů zůstáváme při hodnocení šesti analyzovaných pořadů z cyklu Výměna manželek u závěrů týkajících se jednotlivých pořadů a nepokoušíme se o jejich zobecňování, zejména ne na celý cyklus Výměna manželek. Poznatky o možných problémech z hlediska zákona jsou uvedeny výše

v rámci rozboru obsahu jednotlivých pořadů z cyklu Výměna manželek z období od 24. března do 28. dubna 2021.

Určitým nedorozuměním v komunikaci veřejného ochránce práv s Radou se zdá být rozebírání vhodnosti či nevhodnosti, případně možné škodlivosti obsahu reality show Výměna manželek. V rovině dohledu Rady nad dodržováním zákona je relevantní jen to, jestli určitý odvysílaný obsah – v tomto případě obsah konkrétních pořadů z cyklu Výměna manželek – byl, či nebyl v souladu s ustanoveními zákona č. 231/2001 Sb., např. § 32 odst. 1 písm. g). Při posuzování této zásadní otázky je třeba brát v úvahu různé aspekty a průvodní okolnosti, které mohou být chápány i jako posuzování vhodnosti obsahu pořadu pro nejmladší diváky v různém smyslu. S určitým zjednodušením je možné říci, že v konkrétních případech, např. u jednotlivých pořadů z cyklu Výměna manželek, Rada hledá bod, do kterého je obsah možné ještě hodnotit jako nevhodný pro nejmladší diváky v obecnějším smyslu slova, a kdy už případně nabývá znaků možného porušení § 32 odst. 1 písm. g) nebo jiného ustanovení zákona č. 231/2001 Sb. O tom, že by výsledkem posouzení obsahu pořadu Radou byl verdikt o jeho vhodnosti či nevhodnosti pro nejmladší diváky v obecném smyslu nemůže být řeči, ledaže by se tím velmi nepřesně mínilo posouzení z hlediska dodržení či nedodržení § 32 odst. 1 písm. g) nebo jiných ustanovení zákona č. 231/2001 Sb. Vykládání výsledku projednání obsahu konkrétního pořadu Radou se závěrem, že jeho odvysíláním nedošlo k porušení např. § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb., jako verdiktu Rady o tom, že jde o pořad vhodný pro děti a mladistvé, by bylo dezinterpretací výsledku projednání věci Radou. Jevů, které je možné považovat za znak nevhodnosti obsahu pořadu pro děti či mladistvé v obecnějším smyslu slova, byla při monitoringu pořadů z cyklu výměna manželek z období od 24. března do 28. dubna 2021 zaznamenána celá řada a mnohé z nich jsou zmíněny v rozboru obsahu jednotlivých vydání cyklu. Poznatky nasvědčující možnému porušení § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb. byly při nynějším monitoringu získány v případě pořadu z cyklu Výměna manželek, který byl v premiéře vysílán na programu NOVA dne 28. dubna 2021, a to v souvislosti se způsobem prezentace konzumace alkoholu a vztahu k ní. Vzhledem k okolnostem případu je navrženo upozornit provozovatele na porušení zákona.

K nevhodnosti obsahu pořadu pro nejmladší diváky v širším smyslu slova může přispět např. i vulgární jazyk, mnoha diváky velmi výrazně negativně vnímaný rys, který však je ve smyslu zákona č. 231/2001 Sb. samostatnou skutkovou podstatou reflektovanou v § 32 odst. 1 písm. j). Proto při hodnocení obsahu pořadů z hlediska zákona nezbývá než hodnotit tento aspekt separátně od jiných skutkových podstat, bohužel včetně aspektu, že za případné porušení zákazu vysílání verbálních vulgarit a nadávek není možné provozovateli vysílání podle zákona uložit žádnou sankci. Při monitoringu obsahu pořadů z cyklu Výměna manželek vysílaných na programu NOVA v období od 24. března do 28. dubna 2021 bylo zjištěno porušení zákazu vysílat v úseku 6:00-22:00 hodin pořady obsahující vulgarismy či nadávky ve vydání z 21 dubna 2021. Je navrženo upozornit provozovatele na porušení zákona.

V pomyslné škále vhodnosti pořadu pro nejmladší diváky v obecnějším smyslu ovšem nepochybně existuje segment, kdy není ještě možné u konkrétního pořadu hovořit o porušení zákona, ale kdy je velmi vhodné, aby dospělý, který má v dané chvíli dohled nad sledováním televizního vysílání přítomnými nedospělými diváky, korigoval možnost sledování určitého obsahu např. malými dětmi. Obsah mnoha pořadů může být v různé míře nevhodný pro děti či mladistvé, ale jejich odvysílání v úseku 6-22 hodin nemusí odporovat zákonu. V řadě zemí je i z tohoto důvodu uplatněn systém labellingu pořadů – signalizace věkové hranice, od které je sledování pořadu akceptovatelné, a případně uvádění dalších obsahových deskriptorů, které jsou signálem pro dospělé diváky, zejména rodiče dětí, aby zvážili, zda umožní sledování pořadu nejmladším divákům. V ČR systém labellingu někteří provozovatelé televizního vysílání neformálně používají, ale tento systém bohužel nebyl do zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání dosud zahrnut. To však neznamená, že by Rada měla suplovat odpovědnost dospělých při umožnění sledování méně vhodného obsahu dětmi a mladistvými větší přísností v případech, které dosud nepřekročily únosnou mez z hlediska platného znění zákona. Hranice citlivosti jednotlivých diváků vůči konkrétním potenciálně problematickým

prvkům v obsahu vysílání je velmi individuální a rozhodnutí Rady o tom, že nějaký pořad byl ještě odvysílán s dodržením zákona, nebo že byl již odvysílán s porušením zákona, může být v konkrétních případech kritizováno jak ve smyslu přílišné benevolence, tak ve smyslu přílišné přísnosti Rady. Základní parametry regulačního rámce ovšem vyplývají ze zákona a Rada je tím, kdo ho při svém dohledu nad obsahem vysílání aplikuje, ale není tím, kdo základní parametry regulačního rámce – tj. zákonná ustanovení – nastavuje. Garantem přípravy mediální legislativy na úrovní ústředních úřadů státní správy je Ministerstvo kultury ČR, nikoliv Rada. Pokud jsou adresovány Radě případné podněty, obvykle podněty neexplicitně formulované, aby postupovala přísněji než podle platného znění zákona, v podstatě míří k nesprávnému adresátovi, neboť jsou svým charakterem určeny ministerstvu kultury, a měly by být směrovány přímo jemu.

V souvislosti s používáním hodnotícího označení „nevhodnost“ či „škodlivost“ pro děti a mladistvé je velmi nešťastné vyvozovat paralely mezi nevhodností obsahu pořadů z cyklů Big Brother či VyVolení, jež byla prokázána a vyjádřena pravomocnými pokutami za porušení § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb., prověřenými i soudním přezkumem, a vcelku zjevnou obecně chápanou nevhodností částí obsahu některých dílů cyklického pořadu Výměna manželek pro děti a mladistvé, k čemuž může svádět i příslušnost cyklů do stejného širšího žánru reality show. Nevhodnost obsahu pro děti a mladistvé v širším slova smyslu lze i laicky prokázat poměrně snadno, případně je možné různě zaměřeným odborným bádáním prokázat některé problematické vlastnosti pořadů např. z hlediska etického (jako např. určité zostuzování chudoby v cyklu typu Výměna manželek[6]), ale to zdaleka nemusí být totéž jako prokázat např. schopnost ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých ve smyslu zákona. Aby mohly být aplikovány poznatky v závěrech soudů a poznatky odborných posudků vztahující se k obsahu pořadů z cyklů Big Brother či VyVolení na obsah pořadů z cyklu Výměna manželek, musely by existovat relevantní obsahové paralely mezi pořady z těchto různých cyklů. Širší žánr reality show má více žánrových poloh, mezi kterými jsou značné rozdíly, stejně jako mezi formáty jednotlivých cyklů. Položení otázky, proč Rada na reality show Výměna manželek nenahlíží optikou rozhodnutí správních soudů týkajících se v minulosti odvysílaných reality show jako např. Big Brother nebo VyVolení, v sobě implicitně obsahuje představu o souměřitelnosti případů. Mezi reality show Big Brother či VyVolení na jedné straně, a Výměna manželek na druhé straně, jsou z hledisek relevantních z právního pohledu rozdíly velmi značné.

Reality show Big Brother[7] a VyVolení[8] na rozdíl od Výměny manželek patří do skupiny charakteristické soutěžním charakterem (reality game show). Účastníci těchto show soupeřili o značnou výhru (Big Brother 10 milionů, VyVolení v hodnotě 11 milionů Kč). Soutěž měla více kol a v jednotlivých kolech

---

[6] Viz např.: Podcast: Výměna manželek zostuzuje chudobu. Diváci se díky ní cítí jako vítězové, říká socioložka, https://www.blesk.cz/clanek/celebrity-serialy-filmy-kino-a-tv/678338/podcast-vymena-manzelek-zostuzuje-chudobu-divaci-se-diky-ni-citi-jako-vitezove-rika-sociolozka.html.

[7] „Big Brother (...) Je vybráno 12 soutěžících, kteří jsou umístěni do jednoho společného domu. Soutěžící jsou vybráni na základě castingu a souhlasí s tím, že budou nepřetržitě nahráváni. Stěny domu jsou částečně vyplněny polopropustnými zrcadly, za nimiž jsou kamery. Dům je také odposloucháván mikrofony a každý soutěžící má osobní mikroport. Soutěžící jsou v domě izolováni a tato izolace trvá pro posledního soutěžícího sto dní. „Velký Bratr“ je zde hlas, který dává soutěžícím různé úkoly a pokyny. O výherci rozhodují diváci, kteří hlasují, kdo dům z vybraných kandidátů opustí. Výherce získává 10 miliónů Kč. Tento pořad má také svého moderátora…“ Zdroj: Nikol Tomsová: Reality show – Televizní formát reality show optikou konceptu Viléma Flussera a sociálně psychologických experimentů, diplomová práce, Jihočeská Univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd, České Budějovice 2007, s. 33.

[8] „VyVolení: Tato reality game show funguje na stejném principu jako již zmíněná show Big Brother. Skupina lidí v uzavřeném prostoru je nepřetržitě po dobu několika měsíců sledována kamerami. Během svého pobytu plní nejrůznější úkoly zadané realizačním týmem. O vítězi rozhodují diváci prostřednictvím SMS hlasování.“ Zdroj: Blanka Jelínková: „Dvě ženy, dva úplně odlišné životní styly.“ Analýza konstruování ženské role v reality show Výměna manželek., diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, Praha 2007, s. 37.

byli neúspěšní adepti vyřazováni na základě hlasování diváků. Toto interaktivní zasahování diváků do průběhu show bylo dalším rozdílem oproti Výměně manželek, který vzdaloval tyto cykly od reflexe reality, jaká je, a přibližoval je k zábavnosti. Účastníci show tak byli bezprostředně motivováni, aby se chovali tak, aby zaujali diváky, kteří se chtěli bavit, s cílem dosáhnout setrvání v soutěži. Snaha zaujmout s motivem značného zisku může vést k problematickému chování. S tím, jak ubýval počet adeptů o hlavní cenu, rostl její motivační efekt pro zbývající účastníky show. Efekt posunu od reflexe reality, jaká je, k reflexi účelově vytvořené imitace reality a k zábavnosti měly další prvky formátu Big Brothera a VyVolených. Účastníci byli na dlouhou dobu uzavřeni v umělém prostředí vily či domu, odkud nemohli odejít (proto bývají reality show typu Big Brother či VyVolení označovány jako izolační či kontejnerové show) a kde byli závislí na přísunu všeho, co potřebovali, zvenčí, a izolováni od vnějšího světa a informací z něj. Realita v běžném smyslu zde byla do značné míry nahrazena prostředím uměle vytvořeným k předem stanovenému účelu. Toto umělé prostředí pak bylo autentickým způsobem prezentováno divákům jako realita – došlo v podstatě k mystifikační záměně autentického natáčení v umělém prostředí za prezentaci reality. V tomto prostředí byli účastníci dlouhodobě sledováni neviditelnými kamerami za průhlednými zrcadly a mikrofony, které museli nosit. Od režie show dostávali úkoly, za které byli odměňováni, přičemž jak úkoly, tak odměny byly často problematické – úkolem byla např. krádež nebo jiné nepřátelské konání a odměnou mohly být třeba cigarety nebo alkohol. Takovéto obsahové prvky mají potenciál problematičnosti z hlediska zákona. Reality show Big Brother a VyVolení trvaly řadu týdnů, zatímco každá Výměna manželek trvala jen deset dnů. Součástí vysílání Big Brothera a VyVolených bylo mnoho přímých přenosů. Účastníci show tak byli vystaveni umělé stresové situaci s parametry nesrovnatelnými s prostředím Výměny manželek, a tento dlouhodobý a intenzivní stres mohl ovlivnit jejich chování v nevhodném směru. V dlouhém výčtu podstatných rozdílů mezi reality show Big Brother či VyVolení a Výměnou manželek by bylo možné dále pokračovat.

Výměna manželek (Wife Swap) bývá naproti tomu řazena do typu reality show o životních experimentech. Stáž manželky v jiné rodině není tak vzdálena realitě, jako umělá situace soutěže v uzavřeném prostoru. Naopak situace, kdy člen rodiny po omezenou dobu pobývá v jiném prostředí, se vyskytuje i v běžném životě, ovšemže bez snímání kamerami. Ve Výměně manželek sice účastnící se rodiny také získají finanční obnos (100 000 Kč, dříve to bylo 50 000 Kč), ale nesoutěží o něj. Obnos se výší i nárokovostí (při splnění předem známých podmínek – zejména vytrvání ve výměně po celou dobu) prakticky podobá běžnému honoráři. Chování účastníků není ovlivňováno ohledy na hlasování diváků, které by rozhodovalo o setrvání v soupeření o odměnu. Výměna manželek se vysílá ze záznamu a výsledek desetidenního natáčení naplní jeden pořad o délce málo přes jednu hodinu. Tlak na účastníky natáčení je mnohem nižší a trvá nesrovnatelně kratší dobu, než jak tomu bylo při natáčení a vysílání Big Brothera či VyVolených, a zcela chybějí pro účastníky náročnější živě vysílané pasáže. Výměna má sice předem daný formát, ale účastníci neplní žádné operativní úkoly organizátorů. Podmínky natáčení nejsou uměle připravené jen pro natáčení reality show – prostředí není vybaveno průhlednými zrcadly pro nekontrolované sledování účastníků kamerami, ti ani nenosí u sebe mikrofon, který kdykoliv může zachytit, co říkají. Formát reality show Výměna manželek má jistě některá úskalí, ale hledání analogie s Big Brotherem či VyVolenými není použitelný klíč k hodnocení Výměny manželek. Pokud by v konkrétních případech nastaly v některém pořadu z cyklu Výměna manželek situace srovnatelné s problematickými situacemi v pořadech z cyklů Big Brother nebo VyVolení, u nichž bylo prokázáno porušení zákona, bylo by na základě analogie použití odpovídajících částí analýz daných pořadů či judikátů možné, ale takové případy nebyly při nynějším monitoringu zaznamenány, respektive byl zaznamenán jeden případ možného porušení § 32 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb., ale jeho rysy byly jiné.

Podmínky natáčení Výměny manželek jsou sice bližší realitě v obvyklém smyslu než prostředí natáčení reality show Big Brother či VyVolení, ale stále jde o natáčení pořadů pro účel show. Jakkoli sugestivní může být dojem realističnosti pořadů z cyklu Výměna manželek, ve skutečnosti jde do nezanedbatelné míry o záměrně prezentovanou legendu a výsledek záměru realizátorů, a nelze vyloučit ani prvky

záměrné mystifikace diváků. Mezi realisticky působící výsledný tvar a pravou skutečnost není na místě klást rovnítko. Posuzované pořady byly při premiéře vysílány se sponzorskými vzkazy a se dvěma reklamními přerušeními, neboli jedním z motivů jejich realizace byl záměr vytvořit pořad schopný generovat zisk z napojených obchodních sdělení. Takovýto motiv obecně není něčím negativním, nicméně přispívá spíše k záměrnému vytváření obsahu, který si získá diváky – přispívá k vytvoření show, pořadu s primární zábavnou funkcí, nikoliv k zachycení přirozeně vzniklé reality dokumentárně věrným způsobem. V takovémto případě je třeba velmi vážit, kdy je případné posuzovat obsah například z hlediska sociálně právní ochrany dětských a mladistvých účastníků natáčení, aniž by šlo spíše o záměrnou manipulaci diváků do nějaké míry inscenovaným obsahem, která je součástí marketingu důmyslně realizované akce s komerčním pozadím.

Od počátku vysílání české verze reality show Výměna manželek na podzim roku 2005 na programu NOVA byly pořady z cyklu Výměna manželek Radou monitorovány již mnohokrát. Vzhledem k tomu, že formát cyklu zůstává do značné míry stejný, některé poznatky se opakují a jsou platné i dnes. Stejně tak se typově opakují podněty k Radě. U nemalé části jejich pisatelů se bohužel opakují některá nedorozumění, která svědčí o nepřesné představě pisatelů o postavení Rady a jejích kontrolních pravomocích. Výše řečené dokumentujeme citacemi ze dvou dřívějších analýz.

První monitoring obsahu pořadů z cyklu Výměna manželek proběhl brzy po zahájení vysílání cyklu na podzim roku 2005. Z podnětu skupiny stížností byly analyzovány dva pořady z cyklu, které byly vysílány na programu NOVA na přelomu října a listopadu 2005. Analýza byla projednána na zasedání Rady 1/2006 (10.–11. ledna 2006), poř. č. 34. Rada neshledala důvody k zahájení správního řízení z moci úřední (výsledek hlasování 8 – 1 – 3). Z analýzy citujeme:

„Pořady zachycují v podstatě průběh časově omezeného a průběžně kontrolovaného sociálního experimentu. Na bázi diskuse, tedy konfrontace různých pohledů na věc, je možné akceptovat i takový, který považuje tento experiment za zneužívání dětí či rodin, za traumatizaci dětí, jak to uvádějí stížnosti. Určitý objektivní základ pro tento úhel pohledu spočívá v tom, že experimentu se účastní také děti, na které uměle navozená situace působí, nebo to, že motivace k účasti v experimentu je mimo jiné ekonomická. Na základě posouzení obou pořadů je nutné ovšem odmítnout, že by tento pohled musel být jediný směrodatný a jediný možný. Obsah pořadů jasně vypovídá o tom, že zúčastněné rodiny se experimentu zúčastnily se souhlasem svých dospělých členů. Jakmile souhlas pominul (vydání ze 7. listopadu 2005), byl experiment ukončen. Souhlas rodičů je třeba považovat i za vyjádření souhlasu za jejich děti. Není také jasné, oč by se mohlo opřít vyhodnocení ekonomické motivace jako prvku, který by bylo možné považovat za nepřípustný z hlediska zákona o vysílání. Označení situace za zneužívání je tedy nutné brát s rezervou. Je logické, že na děti působila nepřítomnost matky a situace, které z toho vyplývaly. Není ale možné automaticky předpokládat, že by mělo jít o nějakou nepřípustnou traumatizaci – z tohoto pohledu by mohlo být například považováno za traumatizující poslání dvou ze čtyř dětí jedné z rodin ve vydání pořadu z 31. října 2005 na letní tábor (což se dotklo první poloviny období výměny), což je jistě nepřiměřené hodnocení. Život reálně přináší různé atypické situace, s nimiž se děti a rodiny musejí vyrovnávat, a experimentální situace z pořadu Výměna manželek má s nimi mnoho společného. Vystavení dětí a rodin určitému stresu není možné automaticky považovat za něco nepřípustného, protože stres je běžnou součástí života.“

Když odhlédneme od aspektů souvisejících se specifickými prvky v obsahu tehdy rozebíraných vydání, je text citovaného rozboru v zásadě přiléhavý i k vydáním cyklu Výměna manželek z období od 24. března do 28. dubna 2021.

Jedna z dalších analýz pořadů z cyklu Výměna manželek proběhla na jaře 2009[9] z podnětu podání č. j. 2489/2009/P tohoto znění:

[9] 8. zasedání Rady 2009 (21.-22.4.2009), bod 16, č. j. 0440(2009): Souhrn podání k televiznímu vysílání.

Dovoluji si tímto dopisem připomenout, že Česká republika podepsala mezinárodní Úmluvu o právech dítěte, tedy všichni máme povinnost usilovat o její plnění. Mezi jednotlivé druhy Syndromu CAN, a to syndromu týraného a zneužívaného dítěte, patří také systémové týrání. Pořad „Výměna manželek", který vysílá televize Nova, se viditelně dopouští takového typu týrání dětí.

Domnívám se, že zveřejňování individuálních způsobů soužití rodičů nemůže vést k prospěchu a blahu jejich dětí. Děti se současně s rodiči objevují na obrazovce, jsou napadány, kritizovány, někdy i bity. A to vše před celým národem! Kojenci a batolata jsou opouštěni v citlivé době nejsilnějšího připoutání k biologické matce a pečuje o ně cizí osoba. Společnosti je tak podsouván postoj, že opustit na několik dní takto malé a silně připoutané dítě je v pořádku a dítě nebude separací od matky poškozeno.

Děti, které se samy pro své účinkování nerozhodly, ale je jim rodiči vnuceno, jsou vystaveny extrémnímu nátlaku. Veřejnost podrobuje kritice individuální zvláštnosti rodinného soužití, a to i v blízkém okolí daného dítěte. Dítě, které je součástí obnažené rodiny, je současně členem nějaké vrstevnické skupiny, kterou nutně potřebuje ke svému sociálnímu vývoji. Po odvysílání daného pořadu může být dítě vrstevníky odmítáno či zesměšňováno. Obávám se, že u predisponovaných jedinců může dojít k vážnému zásahu do nezralého sebesystému dítěte, případně k rozvoji různých psychických potíží. Dokonce může nastat i situace, kdy se u dítěte, v souvislosti se zostuzením jeho blízkých, rozvine suicidální jednání.

Žádám proto, aby Vaše Rada znovu zvážila, zda vysílání tohoto pořadu se stejnými pravidly je nezbytné. Chápu, že rodiče dětí podceňují vliv vrstevnické skupiny na dítě a nedomýšlejí ve vidině finanční odměny důsledky pro jejich děti. Nezralá a utvářející se osobnost dítěte může být skandalizací nukleární rodiny trvale poškozena.

Markantním znakem tohoto podnětu je jeho zcela obecná rovina, a dále např. také představa pisatelky, že Rada je oprávněna zasahovat do budoucího vysílání cyklu. Na základě tohoto podání byl zpracován následující rozbor:

*„**CET 21 spol. s r. o./Nova** – pisatelka-psycholožka vyjadřuje názor, že **vysíláním cyklu Výměna manželek může docházet k systémovému týrání dítěte**. Dopis se týká cyklu obecně a netýká se nějakého konkrétního dílu, ani nepoukazuje na nějaký konkrétní moment v některém pořadu. Orientačně monitorován byl díl, který bezprostředně předcházel odeslání dopisu – byl vysílán v neděli 5. dubna 2009 ve 20:00 hodin.*

Vyjádření OT: Obsah dopisu je závažný, nicméně je nejisté, že by věc byla v pravomoci Rady, respektive není zcela jasné, do jaké míry je v její pravomoci. Pisatelka vyjadřuje názor, že vysíláním cyklu dochází k systémovému týrání dotčených dětí. Podle pisatelky dětem zejména nesvědčí obnažování rodiny, které v důsledcích může mít vliv na jejich sociální vývoj a vést k vážnému zásahu do sebesystému dítěte, a pokud jde o nejmenší děti, ty jsou opuštěny v citlivé době nejsilnějšího připoutání k biologické matce a pečuje o ně cizí osoba, čímž je zároveň veřejnosti podsouván názor, že opustit malé dítě je v pořádku a dítě tím neutrpí. K dopisu: Dopis se většinou týká vlivu na děti, které jsou či byly součástí pořadu – v tomto aspektu je patrně mimo pravomoc Rady se věcí zabývat. V poněkud obecnější rovině má k obsahu dopisu vztah rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ve věci sp. zn. 4 As 69/2007 – věc se týkala odvysílání reportáže „Osobní bankrot" dne 15. dubna 2006 v 19:30 hod. v rámci pořadu Televizní noviny na programu Nova, a šlo o možné porušení § 31 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb. Analogie obou případů není dokonalá, protože nyní jde o možné porušení jiného paragrafu (nyní by připadal v úvahu § 32, ve zmiňovaném případě šlo o § 31), nicméně v relevantním aspektu

analogie existuje. Zákon č. 231/2001 Sb. realizuje v § 32 (stejně jako v § 31, o který šlo v připomínaném případě) ochranu veřejného zájmu v souvislosti s obsahem vysílání, nikoliv zájmu soukromého na ochraně soukromí osob dotčených vysíláním. Rada není oprávněna posuzovat, byla-li obsahem vysílání pořadu Výměna manželek porušena osobní práva dotčených, avšak může či musí se zabývat tím, jestli odvysíláním obsahu nemohlo dojít k poškození diváků takového pořadu v některém ohledu, který uvádí zákon – v daném případě připadá v úvahu zejména § 32 písm. g), eventuálně písm. e). Pokud tedy pisatelka kritizuje také to, že veřejnosti je prezentací cyklu Výměna manželek podsouván názor, že opustit malé dítě je v pořádku a dítě tím neutrpí, mohlo by jít o věc, která je v pravomoci Rady. Dopis je však zcela obecný, pokud jde o identifikaci pořadu či pořadů, kde by mohlo k problému dojít, takže nemůže být proto východiskem pro posouzení konkrétního pořadu nebo pořadů, k nimž by se mohlo vázat nějaké případné usnesení Rady. K pořadu: Jak bylo předesláno, orientačně monitorován byl díl, který bezprostředně předcházel odeslání dopisu. Nehledě na skutečnost, že v dílu došlo k výměně matky tří dětí a ženy z lesbického partnerství, ve kterém partnerky pečují o jedno dítě každé z nich – což by se snad mohlo zdát jako nějaký potenciální problém, který by se mohl promítnout do problematického obsahu pořadu – skutečnost byla zcela jiná. Obsah daného dílu nepředstavuje z hlediska zákona žádný problém a poskytl mj. vcelku přínosný vhled do každodenního života, myšlení a jednání žen žijících v lesbickém partnerství a jejich interakce se členy běžné rodiny. V daném okamžiku chybí nějaký pořad, na který by mohly být vztaženy názory pisatelky dopisu a není možné formulovat žádný návrh usnesení.(…).“

Citovaný rozbor obsahuje mj. vysvětlení, z jakých důvodů Rada není oprávněna posuzovat, byla-li obsahem vysílání pořadu Výměna manželek porušena osobní práva dotčených, například dětí, včetně odkazu na relevantní judikaturu.

Zákon č. 231/2001 Sb. v § 5 písm. a) poněkud mnohoslibně vyjadřuje část působnosti Rady formulací, že *„dohlíží na dodržování právních předpisů v oblasti rozhlasového a televizního vysílání…“*. Při vymezení sankčních pravomocí Rady ovšem legislativa specifikuje dohledovou funkci Rady jen na omezený okruh porušení povinností podle zákona č. 231/2001 Sb. či zákona č. 132/2010 Sb. (případně podle zákona č. 40/1995 Sb. ve vztahu k obchodním sdělením ve vysílání a v audiovizuálních mediálních službách na vyžádání). Citovaná pravomoc Rady je tudíž zjevně pravomocí související se speciálními právními předpisy pro oblast vysílání, nikoliv se všemi právními předpisy aplikovatelnými na jevy zaznamenávané ve vysílání včetně například občanského či trestního zákoníku. K posuzování jevů z oblasti vysílání z hledisek jiných, než vymezených v mediální legislativě nemá Rada žádné pravomoci, ani nemá žádné zvláštní prostředky k identifikování či odbornému posuzování takovýchto aspektů, nota bene v souvislosti s obsahem, který je otevřeně deklarován jako show, jehož skutečná míra korespondování s realitou je neznámá. Bylo by také velmi nešťastné chápat formulaci výše citované kompetence Rady tak, že Rada je jediným orgánem určeným k posuzování obsahu vysílání z právního hlediska, nebo že je snad jakousi primární nárazníkovou instancí, skrze niž by mělo být iniciováno šetření kompetentních orgánů ve vztahu k veškerým problémovým jevům, které se vyskytnou ve vysílání a které jsou problémové z různých jiných hledisek než z hlediska mediální legislativy. Celkový rozsah vysílaných programů zásadním způsobem překračuje monitorovací kapacitu Rady a monitorování určitého obsahu vždy znamená, že nebude kapacita na jiný monitoring. Rada volnou kapacitu pro monitoring jiných jevů než takových, které spadají do její kontrolní pravomoci, nemá. Vzato do důsledku, pokud by se Rada věnovala monitoringu jevů či aspektů, které jsou mimo její pravomoc, o to méně by plnila své povinnosti. To samozřejmě nevylučuje, že Rada může v odůvodněných případech dávat podněty např. orgánům sociálně-právní ochrany, pokud se ve své praxi setká s případy, kdy se to jeví vhodné, ač je zákonem zřízena k plnění jiných úkolů. Orgánům kompetentním k vykonávání dohledu nad dodržováním např. trestního či občanského zákoníku, konkrétně třeba orgánům sociálně-právní ochrany, ovšem nic nebrání v tom, aby se v odůvodněných případech přímo zabývaly obecně dostupným obsahem vysílání z hlediska svých pravomocí,

s případnou součinností Rady např. při zajištění záznamu vysílání nebo v dalších věcech, které jsou v moci Rady.

S přihlédnutím k poznatkům o obsahu pořadů z cyklu Výměna manželek z období od 24. března do 28. dubna 2021 na programu NOVA dáváme Radě ke zvážení, zda není vhodné na jevy zaznamenané v obsahu pořadů upozornit orgány sociálně-právní ochrany dětí, v souvislosti s vydáními, která byla vysílána 21. a 28. dubna 2021. Je však nutné vzít v úvahu zejména to, že pořady nebyly dokumenty, ale show, kde skutečný stav věcí, jak byly prezentovány ve vysílání, nemusí plně odpovídat realitě. V pořadech mohla být zveličena míra prezentovaných jevů oproti skutečnosti, nebo mohla být prezentace potenciálně problematických jevů výsledkem fikce pro účely show.

*

Analytik zhlédl záznamy pořadů z cyklu Výměna manželek vysílaných na programu NOVA v období od 24. března do 28. dubna 2021 v těchto termínech: pořad Výměna manželek s premiérou 24. března 2021 zhlédl dne 26. dubna 2021, pořad Výměna manželek s premiérou 31. března 2021 zhlédl dne 28. dubna 2021, pořad Výměna manželek s premiérou 7. dubna 2021 zhlédl dne 30. dubna 2021, pořad Výměna manželek s premiérou 14. dubna 2021 zhlédl dne 4. května 2021, pořad Výměna manželek s premiérou 21. dubna 2021 zhlédl dne 12. května 2021 a pořad Výměna manželek s premiérou 28. dubna 2021 zhlédl dne 14. května 2021.

ZÁVĚR:

Monitoring obsahu šesti vydání cyklického pořadu Výměna manželek s premiérami v období od 24. března do 28. dubna 2021 na programu NOVA přinesl poznatky o tom, že provozovatel odvysíláním pořadu Výměna manželek dne 21. dubna 2021 porušil zákaz zařazovat do programů pořady, které obsahují vulgarismy a nadávky, v době od 6:00 hodin do 22:00 hodin. Odvysílání pořadu Výměna manželek dne 28. dubna 2021 má znaky porušení zákazu zařazovat v době od 6:00 hodin do 22:00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, ale případ je značně specifický. V obou případech je k úvaze připraveno usnesení o upozornění na porušení zákona.

V souvislosti s monitoringem dáváme Radě ke zvážení, zda není vhodné dopisem (bez návrhu usnesení) upozornit orgány sociálně-právní ochrany dětí na jevy zaznamenané v obsahu Výměny manželek vysílané 21. a 28. dubna 2021. Je však nutné vzít v úvahu, že pořady nebyly dokumenty, ale show, kde skutečný stav věcí, jak byly prezentovány ve vysílání, nemusí plně odpovídat realitě.

Přijatá usnesení:

Rada se seznámila s monitoringem vysílání premiérových vydání cyklického pořadu Výměna manželek v období od 24. března do 28. dubna 2021 na programu NOVA.

a

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen Rada) v rámci své působnosti dané ustanovením § 5 písm. a) a f) a § 59 odst. 1-3 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (dále jen zákon č. 231/2001 Sb.), v platném znění, upozorňuje provozovatele TV Nova s. r. o., IČ: 45800456, sídlem Kříženeckého nám. 1078/5, Praha 5, PSČ 15200, na porušení ustanovení § 32 odst. 1 písm. j) zákona č. 231/2001 Sb., kterého se dopustil tím, že dne 21. dubna 2021 od 20:20 hodin odvysílal na programu NOVA pořad Výměna manželek, který obsahoval vulgarismy a nadávky, např. „dobytek“ (o lidech, čas 7:30 minut od začátku pořadu včetně označení sponzora pořadu), „k prdu“ (27:05, 27:15), „prděj“ (27:23), „na prdeli“ (35:06). Rada stanovuje lhůtu k nápravě 7 dnů od doručení upozornění.

a

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen Rada) v rámci své působnosti dané ustanovením § 5 písm. a) a f) a § 59 odst. 1-3 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (dále jen zákon č. 231/2001 Sb.), v platném znění, upozorňuje provozovatele TV Nova s. r. o., IČ: 45800456, sídlem Kříženeckého nám. 1078/5, Praha 5, PSČ 15200, na porušení ustanovení § 32 odst. 1 písm. g) zákona o vysílání, neboť odvysíláním pořadu Výměna manželek dne 28. dubna 2021 od 21:35 hodin na programu NOVA se dopustil porušení povinnosti nezařazovat v době od 6:00 hodin do 22:00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, konkrétně tím, že v uvedeném pořadu byla prezentována častá konzumace alkoholického nápoje - piva - v míře, která je rizikem pro zdraví člověka, doprovázená vyjádřeními konzumenta piva, kterými vyjadřoval zálibu v pití piva, zlehčoval dopad pití alkoholu a dožadoval se tolerance tohoto svého zlozvyku; konzument alkoholického nápoje byl současně v pořadu prezentován jako osoba s řadou kladných vlastností, takže mohl na dětské či mladistvé diváky působit jako vzor, a tito diváci, jejichž úsudek je vzhledem k věku nezralý, mohli být ohroženi následováním vzoru majícího a obhajujícího zálibu v pití piva v nezdravé míře. Pořad tak mohl na dětské a mladistvé diváky působit návodně při formování jejich vztahu k pití alkoholických nápojů, zejména piva. Rada stanovuje lhůtu k nápravě 7 dnů od doručení upozornění.